

સ્વ. છગનલાલ મોતીરામ શાહ કૃત.

—: ચોથી ધોરણ માટે :—

“મુખગણિત શિક્ષક” ભાગ પ.

કિંમત રૂ. ૦-૪-૦ પોસ્ટેજ સહિત

ચોથી ચોપડીના
ડિક્ટેશન શિક્ષક
ચાર આના.

ચોથી ચોપડીના

ચોથી ચોપડીના

—: અર્થ —

સાડાસાત આના.

ગુજરાતના

ઇતિહાસની

વાર્તારૂપી રસિક

પ્રશ્નોત્તરમળા

છ આના.

‘મુખગણિત શિક્ષક’ વીરના સી.
સ્વ. છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

પ્રસિદ્ધ કર્તા — ઇન્દિરલાલ મગનલાલ શાહ, શાહપોર મુરત.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ મુખ્યગાહિના શિક્ષણ માગ-પ

વિષય મ ૪૨૪: ૮૪૪: ૩૩૨

૧૨ ના ગુણોત્તરના સંપૂર્ણ નોંધ સાથે તમામ
ગુણોત્તરનાં લેખા ફક્ત ત્રણજ રીતથી ગણી
શકાય એવી નવીન સરળ ચુકિતવાળો.

ચોથા ધોરણનો મુખ્યગણિત શિક્ષક ભાગ પ.

રચનાર:-સ્વ. છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

“ડિક્ટેશન શિક્ષક” વગેરેના કર્તા.

રચનારનું ઠેકાણું-શાહપોર-સુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા:-ઈશ્વરભાલ મગનલાલ શાહ.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું:-શાહપોર-સુરત.

છાપનાર:-ગોવિન્દજી ડાહ્યાભાઈ નાયક.

છાપવાનું ઠેકાણું:-શ્રી “અનાવિલ બન્ધુ” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ.

ખરાનપુરી ભાગળ, ભાજવાળી પોળ-સુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તાએ સર્વ હક્ક સ્વાધીન રાખ્યા છે.

સંવત ૧૯૮૭.] આવૃત્તિ ૧૮ મી. [સને ૧૯૩૧.

કિંમત રૂ. ૦-૪-૦. (પોસ્ટેજ ભુકું.)

મુંબઈ ઈલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા મઠે

રા. રા. છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર-મુંબઈ.

સલામ દીગર-આપની બનાવેલી “ ચોથા ધોરણની ભૂગોળ (મુંબઈ ઈલાકા) ની પ્રશ્નોત્તરમાળા ” મેં પહેલેથી જોયું સુધી વાંચી. અહીંની સ્કૂલોમાં ધોરણ ચોથામાં ભૂગોળની પરીક્ષા હંમેશાં લખાણથી થાય છે, માટે અહીંના શિક્ષકોને ભૂગોળના પુસ્તક ઉપરથી પ્રશ્નોત્તર લખાવવા પડતા તે મહેનત આપના પુસ્તકથી ઘણી ઓછી થઈ છે. પ્રશ્નો પણ આપે નવા ધોરણમાં મંજૂર થયા પ્રમાણે ભૂગોળમાંથી ચૂંટી ઉત્તમ પ્રકારે ગોઠવ્યા છે, જેથી વિદ્યાર્થીઓને એકવાર વાંચી જવાથી સહજ યાદ રહી જાય છે, તે આરા જાતિ અનુભવથી જાણવામાં આવ્યું છે. આવા પ્રશ્નોત્તરમાં બાળકને પ્રશ્ન રસ પડે છે, અને શિક્ષકની મહેનત વૃથા જતી નથી. આવું ઉત્તમ પુસ્તક બહાર પાડવા માટે આપને કન્યવાદ આપું છું, અને આપના પ્રયાસને સારું ઉત્તેજન મળે એમ ઈચ્છું છું.” એજ.

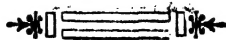
તા. ૯-૧૨-૧૯૧૯

માંગરોળ (કાઠિઆવાડ)

લી૦

ભગવાનજી દેવજી પંડ્યા.

તાલુકા સ્કૂલ માસ્તર.

પ્રકરણ ૧.

કોષ્ટક.

અર્થદર્શક પરિભાષા

૧. દેશી નાણાનું

૧૨ પાઇ=૧આનો
૧૬ ઉપઆના=૧આનો.
૪ પૈસા = ૧આનો
પસુરતી પૈસા=૧આનો.
૬૧ દોકડા=૧આનો.
૧૦૦ બદામ=૧આનો.

૧૬ આના=૧ રૂપીઆ
૧૦૦ દોકડા=૧ રૂપીઆ
૮૦ સુરતી પૈસા= ૧૩૧.

૨. અંગ્રેજી નાણાનું

૪ ફાર્થિંગ=૧ પેની.
૧૨ પેન્સ=૧ શિલિંગ
૨૧૧ શિલિંગ=૧ અડધો
કાઉન

૫ શિલિંગ=૧ કાઉન
૨૦ શિલિંગ=૧ પૌંડ
૪ કાઉન =૧ પૌંડ
૨૧ શિલિંગ=૧ ગીની
ભારદર્શક પરિભાષા

૩. અંગ્રેજી સાધારણ

તોલનું
૧૬ દ્રામ=૧ ઑંસ
૧૬ ઑંસ=૧ પૌંડ
૨૮ પૌંડ =૧ ક્વાર્ટર
૪ ક્વાર્ટર=૧ હંદ્રવેટ
૨૦ હંદ્રવેટ=૧ ટન
આ તોલને એવડું પાઇઝ
વજન કહે છે.

૪. દવા તોલવાનું
(અંગ્રેજી.)

૨૦ ગ્રેઇન=૧ સ્કુપલ
૩ સ્કુપલ=૧ દ્રામ
૮ દ્રામ=૧ ઑંસ
૧૨ ઑંસ=૧ પૌંડ
આ તોલને એપોથીકરી
વજન કહે છે.

સોનું, રૂપું તોલવાનું
(અંગ્રેજી)

૨૪ ગ્રેઇન=૧ પેનીવેટ
૨૦ પેનીવેટ=૧ ઑંસ
૧૨ ઑંસ=૧ પૌંડ
આ તોલને ટ્રોય વજન
કહે છે.

એપોથીકરી અને ટ્રોય
વજનના ગ્રેઇન, ઑંસ
અને પાઉન્ડ
સરખા છે.

૬. ભોતી તોલવાનું
(દેશી)

૧૬ આના=૧ રતી.
૨૪ રતી=૧ ટાંક.
મહત્વદર્શક
પરિભાષા

૭. અંતર માપવાનું
(અંગ્રેજી.)

૧૨ ઈંચ=૧ ફુટ.
૩ ફુટ=૧ યાર્ડ.
૫૫ યાર્ડ=૧ પોલ
૪૦ પોલ=૧ ફોર્મિગ

૪] પહેલા ધોરણના “મુખ્યગણિ શિક્ષક” પોણાબે આના.

૮ ફોર્મ=૧ માઇલ	૧૦ બદામ=૦૧૧ મુ.પૈસો	૮ ઉંચા=૩. ૦)૦૧૧
૩ માઇલ=૧ લીગ	૧૫ ,, =૦૧૧ ,,	૧૨ ,, =૩. ૦)૦૧૧
૮. અંગ્રેજી ચોરસ	૨૦ ,, =૧ ,,	૧૬ ,, =૩. ૦)૦
માપ.	૨૫ ,, =૧૧ ,,	
૧૪૪ ચોરસ ઇંચ=૧		૩. દોઢાની ધાત.
ચોરસ ફુટ.	૬૧ બદામ=૦૧૧ પાઇ=	૬૧ દોઢા ૩. ૦)૦
૯ ચો. ફુટ=૧ ચોરસ	૧ ઉપઆનો	૧૨૧ ,, ૩. ૦)૦
માર્ડ.	૧૨ ,, =૧૧ ,, =૨.	૧૮૧ ,, ૩. ૦)૦
૩૯ ચોરસ માર્ડ=૧	૧૮૧ ,, =૨૧ ,, =૩.	૨૫ ,, ૩. ૦
ચોરસ પોલ (પર્ચ)	૨૫ ,, =૩ ,, =૪.	૩૧૧ ,, ૩. ૦
૪૦ પોલ=૧ રૂ		૩૭૧ ,, ૩. ૦
૪ રૂ=૧ એકર	૧૬ બદામ=૧ દોઢા	૪૩૧ ,, ૩. ૦
૬૪૦ એકર=૧ ચોરસ	૨૦ બદામ=૧ સુરતી	૫૦ ,, ૩. ૦૧
માઇલ.	પૈસો.	૫૬૧ ,, ૩. ૦૧
૯. જમીનની લંબાઈ	૨૫ બદામ=૧ સવાકો	૬૨૧ ,, ૩. ૦૧
માપવાનું (અંગ્રેજી)		૬૮૧ ,, ૩. ૦૧
૧૬ આના=૩૩ ફુટ=૧	૨. ઉપઆનાની	૭૫ ,, ૩. ૦૧
ગુંઠો.	ધાત.	૮૧ ,, ૩. ૦૧
૪૦ ગુંઠા=૧ એકર		૮૭૧ ,, ૩. ૦૧
	૧ ઉપઆનો=૦૧૧ પાઇ	૯૩૧ ,, ૩. ૦૧
૧. બદામની ધાત.	૨ ઉપઆના=૧૧ પાઇ	૧૦૦ ,, ૩. ૧)
૫ બદામ=૦૧ સુરતી	૩ ,, =૨૧ પાઇ	૨૦૦ ,, ૩. ૨)
પૈસો.	૪ ,, =૩ પાઇ	૩૦૦ ,, ૩. ૩)

પહેલી ચોપડીના "ડિક્ટેશન શિક્ષક" અઢી આના. [૫

૪૦૦ દોઝા રૂ. ૪)	૧૮૫ ના ૩ા	૪૦ સુ.પૈ.રૂ. ૦ા
૫૦૦ ,, રૂ. ૫)	૧૧૨ા ના ૩ા	૪૫ ,, રૂ. ૦ા
૬૦૦ ,, રૂ. ૬)	૧૨૦ ના ૪	૫૦ ,, રૂ. ૦ા
૭૦૦ ,, રૂ. ૭)	૧૨૭ા ના ૪ા	૫૫ ,, રૂ. ૦ા
૮૦૦ ,, રૂ. ૮)	૧૩૫ ના ૪ા	૬૦ ,, રૂ. ૦ા
૯૦૦ ,, રૂ. ૯)	૧૪૨ા ના ૪ા	૬૫ ,, રૂ. ૦ા
૧૦૦૦ ,, રૂ. ૧૦)	૧૫૦ ના ૫	૭૦ ,, રૂ. ૦ા
આ મુજબ અદામની	આ આંક ગાદવી,	૭૫ ,, રૂ. ૦ા
	મહીના અને વ્યાજના	૮૦ ,, રૂ. ૧)
	હિસાબ કરવામાં ખાસ	૮૫ ,, રૂ. ૧)
	ઉપયોગી છે.	૯૦ ,, રૂ. ૧)
		૯૫ ,, રૂ. ૧)
સાડા સાતનો પા.	સુરતી પૈસાની ધાત	૧૦૦ ,, રૂ. ૧ા
૭ા નો ૮ા	૧ા સુ.પૈ.રૂ. ૮)ગ	૨૦૦ ,, રૂ. ૨ા
૧૫ નો ૮ા	૨ા ,, રૂ. ૦)૦ા	૩૦૦ ,, રૂ. ૩ા
૨૨ા નો ૦ા	૩ા ,, રૂ. ૦)૮ા	૪૦૦ ,, રૂ. ૫)
૩૦ નો ૧	૫ ,, રૂ. ૦)	૫૦૦ ,, રૂ. ૬ા
૩૭ા નો ૧ા	૧૦ ,, રૂ. ૦)	૬૦૦ ,, રૂ. ૭ા
૪૫ નો ૧ા	૧૫ ,, રૂ. ૦)	૭૦૦ ,, રૂ. ૮ા
૫૨ા ના ૧ા	૨૦ ,, રૂ. ૦ા	૮૦૦ ,, રૂ. ૧૦)
૬૦ ના ૨	૨૫ ,, રૂ. ૦ા	૯૦૦ ,, રૂ. ૧૧ા
૬૭ા ના ૨ા	૩૦ ,, રૂ. ૦ા	૧૦૦૦ ,, રૂ. ૧૨ા
૭૫ ના ૨ા	૩૫ ,, રૂ. ૦ા	
૮૨ા ના ૨ા		
૯૦ ના ૩		
૯૭ા ના ૩ા		

કં] બીજા ધોરણના “મુખ્યગણિત શિક્ષક” બે આના.

સુરતી પૈસાનું નાણું કરવાની સહેલી રીત.

પૈસાનો જમણી તરફનો એટલે એકમનો અંક કાપી નાખવો, બાકી રહેલા દશકને બેએ ગુણવાથી આના આવશે અને કાપેલા એકમ જેટલા સુરતી પૈસા. બેએ ગુણવાથી આના આવે તેનું કારણ એ છે કે દરેક પૈસાના બે આના થાય, માટે દશક સુરતી પૈસાને બેએ ગુણવાથી આના આવે

ઉદાહરણ—૧૪૫ સુરતી પૈસાનું નાણું શું? ૧૪૫ માંથી પાંચડો કાપી નાખ્યો, બાકી ૧૪ દશક રહ્યા, તેને બેએ ગુણવાથી ૨૮ આના, ને પાંચ પૈસા જવાબ. એટલે ૨૮ આના=૩૧. ૧૧૧૮ જવાબ

૧૨ પાઇ = ૧ આનો	૩ મણુ=૦૧ માણી	૨૦ મણુ=૧ ખાંડી
૧૨ મણુ = ૧ માણી	આ મુજબ ઉપરના	૧૫ મણુ=૦૧૧ ખાંડી
૧૨ નંગ = ૧ ડઝન	કોષ્ટકની.	૧૦ મણુ=૦૧૧ ખાંડી
૧૨ ડઝન = ૧ ગ્રોસ		૫ મણુ=૦૧ ખાંડી
૧૨ ઈંચ = ૧ ફુટ	૨૦ નંગ = ૧ કોડી	આ મુજબ ઉપરના
૧૨ મહીના = ૧ વરસ	૨૦ મણુ = ૧ ખાંડી	કોષ્ટકની.
૧૨ આંગળ = ૧ વેંત	૨૦ ધડી = ૧ ભાર	
૧૨ માસ = ૧ તોલો	૨૦ ધા = ૧ રીમ	૨૪ મણુ=૧ ભાર
૧૨ ઝાંસ = ૧ પૌંડ્રોય	૨૦ તસુ = ૧ હાથ	૨૪ તસુ=૧ ગજ
	૨૦ વીસવસી = ૧ વસો	૨૪ તાવ=૧ ધા
	૨૦ વસા = ૧ વીધું	૨૪ રતી=૧ ટાંક
	૨૦ હાંદ્રવેટ = ૧ ટન	૨૪ આંગળ=૧ હાથ
૧૨ મણુ=૧ માણી	૨૦ પેનીવેટ = ૧ ઝાંસ	૨૪ ફર્લાંગ=૧ લીગ
૬ મણુ=૦૧૧ માણી	૨૦ ગ્રેઇન = ૧સ્કુપલ	૨૪ ગ્રેઇન=૧ પેનીવેટ
૬ મણુ=૦૧૧ માણી		

બીજી ચોપડીનો "ડિક્ટેશન શિક્ષક" પ્રશ્ન આના. [૭]

૨૪ મણુ=૧ ભાર
૧૮ મણુ=૦ાા ભાર
૧૨ મણુ=૦ા ભાર
૬ મણુ=૦ ભાર
આ મુજબ ઉપરના
કોષ્ટકની

૩૨ મણુ=૧ બેડીઉં
૩૨ વાલ=૧ તોલો
૩૨ રૂ. ભાર=૧ પૈડ
(ટ્રાય)

૩૨ ક્વાર્ટ=૧ બુથલ
૩૨ પેક=૧ ક્વાર્ટર

૩૨ મણુ=૧ બેડીઉં
૨૪ મણુ=૦ાા બેડીઉં
૧૬ મણુ=૦ા બેડીઉં
૮ મણુ=૦ બેડીઉં
આ મુજબ ઉપરના
કોષ્ટકની

૩ ફુટ=૧ વાર=ચાર્ડ
૨ા ફુટ=૦ાા વાર
૧ાા ફુટ=૦ા વાર
૦ાા ફુટ=૦ વાર

૧૦૦૦ નંગ=૧ હજાર
૭૫૦ નંગ=૦ાા હજાર
૫૦૦ નંગ=૦ા હજાર
૨૫૦ નંગ=૦ હજાર

૧૦૦ બદામ=૧ આનો
૧૦૦ દોકડા=૧=૩પીઓ
૧૦૦ નંગ=૧ સેકંડો

૨૫ બદામ=૩. ૦)૦
૫૦ ,, =૩. ૦)૦ા
૭૫ ,, =૩. ૦)૦ાા
૧૦૦ ,, =૩. ૦)૦ાા

૬ા બદામ=૧ ઉપઆનો
૬ા દોકડા=૧ આનો

૧૬ આના=૧ ૩પીઓ
૧૬ ઉપઆના=૧ આનો
૧૬ ઉપઉપઆના=૧
ઉપઆનો

૧૬ કાચીપાઇ=૧ પાઇ
૧૬ વીસવાસી=૧ બદામ
૧૬ બદામ=૧ દોકડો
૧૬ વાલ=૧ ગદિઆણો
૧૬ મણુ=૧ કળશી
૧૬ અધોળ=૧ શેર
૧૬ પાયલી=૧ ફરો
૧૬ દ્રામ=૧ ઔસ (એવ)
૧૬ ઔસ=૧ પાંડ (એવ)
૧૬ ચોરસ આના=૧ગુરો

ચોથી ચોપડીનો

‘ડિક્ટેશન શિક્ષક’

ચાર આના

ગુજરાતના

ઇતિહાસની

વાર્તારૂપી

રસિક

પ્રશ્નોત્તરમાળા

૭ આના.

૯] સુરત શહેરનો “ભૂગોળ શિક્ષક” ત્રણ આના.

૧૬×૧=થી ૧૬×૨૦ સુધી મોઢે કરવાથી આનાના રૂપીઆ; ઉપઆનાના આના; ઉપઉપઆનાના ઉપઆના; વીસવાસીની બદામ; બદામના દોકડા; અધોળના શેર; અઢીશેરીના મણુ; પાયલીના ફરાં; દ્રામના ઔંસ; ઔંસના પૌંડ (એવ); વાલના ગદિઆણા; મણુની કળશી અને ચોરસ આનાના ગુંઠા કરવા સુગમ પડશે.

ઉદાહરણ—૧૪૪ આના, ઉપઆના, ઉપઉપઆના, વીસવાસી, બદામ, અધોળ, અઢીશેરી, વાલ અને મણુના; રૂપીઆ, આના, ઉપઆના બદામ, દોકડા, શેર, મણુ, ગદિઆણા ને કળશી કેટલી ?

૧૪૪માં ૧૬ નવવાર છે. માટે ૯ રૂપીઆ, ૯ આના, ૯ ઉપઆના, ૯ બદામ, ૯ દોકડા, ૯ શેર, ૯ મણુ, ૯ ગદિઆણા, ને ૯ કળશી.

૧૨×૧ થી ૧૨×૨૦ સુધી મોઢે કરવાથી પાઈના આના; નંગના ડઝન; ડઝનના ઓસ; મણુની માણી; મહીનાના વરસ; આંગળના વેંત; ઘંચના કુટ; માસાના તોલા અને ઔંસ ટ્રોયના પૌંડ કરવા સુગમ પડશે.

ઉદાહરણ—૧૪૪ પાઈ, નંગ, ડઝન, મણુ, મહીના, આંગળ, ઘંચ, માસા અને ઔંસ ટ્રોયના; આના, ડઝન, ઓસ, માણી, વરસ; વેંત, કુટ, તોલા, અને પૌંડ ટ્રોય કેટલા ?

૧૪૪ માં ૧૨ બાર વાર છે. માટે ૧૨ આના, ૧૨ ડઝન, ૧૨ ઓસ, ૧૨ માણી, ૧૨ વરસ, ૧૨ વેંત, ૧૨ કુટ, ૧૨ તોલા અને ૧૨ પૌંડ ટ્રોય.

પૂર્ણાંક સંખ્યાના વર્ગ કરવાની સહેલી રીતો:—

પહેલી રીત—ગુણકના એકમ ગુણ્યમાં મેળવી, તેથી જે જે નવી સંખ્યા અને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકના એકમનો ગુણાકાર મેળવવો.

ત્રીજા ધોરણનો 'મુખ્યગણિત શિક્ષક' અઢી આના. [૯

ખીજી રીત—ગુણાકાર કરવો સહેલો પડે એવી સંખ્યા ગુણકના એકમમાંથી લઈ ગુણ્યમાં મેળવવી, અને તેથી જે બે નવી સંખ્યા અને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકની ઉમેરેલી તથા બાદ કરેલી સંખ્યાનો ગુણાકાર મેળવવો. જેમકે ૧૯નો વર્ગ કરો

પહેલી રીત— $૧૯+૯=૨૮$, $૧૯-૯=૧૦$, $૨૮ \times ૧૦=૨૮૦$.

$૯ \times ૯=૮૧$, $૨૮૦+૮૧=૩૬૧$.

ખીજી રીત— $૧૯+૧=૨૦$, $૧૯-૧=૧૮$, $૨૦ \times ૧૮=૩૬૦$,

$૧ \times ૧=૧$, $૩૬૦+૧=૩૬૧$.

આણપાણની સંખ્યાનો વર્ગ કરવાની સહેલી રીતો:—

પહેલી રીત—ગુણકની રકમમાં જે પાણો હોય તે ગુણ્યમાં મેળવી તેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ અને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકની પાણોનો ગુણાકાર મેળવવો.

ખીજી રીત—ગુણાકાર કરવો સહેલો પડે એટલી પાણો ગુણકની રકમમાંથી લઈ ગુણ્યમાં મેળવવી, અને તેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ અને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકની ઉમેરેલી તથા બાદ કરેલી પાણોનો ગુણાકાર મેળવવો. જેમકે ૭૩૩ વર્ગ કરો.

પહેલી રીત— $૭૩૩+૦૩૩=૮૬૬$, $૭૩૩-૦૩૩=૭૦૦$, $૮૬૬ \times ૭=૫૯૮૨$.

$૦૩૩ \times ૦૩૩=૦૧૧$ $૫૯૮૨+૦૧૧=૬૦૦૩$,

ખીજી રીત— $૭૩૩+૦૧=૭૩૪$, $૭૩૩-૦૧=૭૩૨$, $૭૩૪ \times ૭૩૨=૫૩૮૦૪$

$૦૧ \times ૦૧=૦૧$ $૫૩૮૦૪+૦૧=૫૩૮૦૫$

—ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તાઓ રસિક પ્રશ્નોત્તરમાળા ૭ આના.—

દશક સરખા હોય પણ એકમ સરખા ન હોય એવી કોઈ બે સંખ્યાઓ ગુણાકાર કરવાની સહેલી રીત.

ગુણકમાંના એકમ ગુણ્યમાં મેળવી, જેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ બને તેનો ગુણાકાર કરી, તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકના એકમનો ગુણાકાર મેળવવો. આ રીત સરખા શતક, હજાર, ઇત્યાદિવાળી બે સંખ્યાઓના ગુણાકારને પણ લાગુ પડશે. તેમજ આણુપાણુવાળી સંખ્યાઓ કે જેના પૂર્ણાંક સરખા હોય તેવી સંખ્યાઓના ગુણાકારને પણ લાગુ પડશે, એટલુંજ નહિ પણ વર્ગ કરવામાં પણ લાગુ પડશે જેમકે:—

$$૧૫ \times ૧૭; ૪૫ \times ૪૩; ૧૨૫ \times ૧૩૫; ૩૧૧ \times ૩૧; ૪૧૧ \times ૪૧.$$

$$(૧૫+૭) \times (૧૭-૭) + (૫ \times ૭) = ૨૨ \times ૧૦ + ૩૫ = ૨૫૫.$$

$$(૪૫+૩) \times (૪૩-૩) + (૫ \times ૩) = ૪૮ \times ૪૦ + ૧૫ = ૧૯૩૫.$$

$$(૧૨૫+૩૫) \times (૧૩૫-૩૫) + (૨૫ \times ૩૫) = ૧૬૦ \times ૧૦૦ + ૮૭૫ = ૧૬૮૭૫.$$

$$(૩૧૧+૦૧) \times (૩૧-૦૧) + (૦૧૧ \times ૦૧) = ૪ \times ૩૦ + ૦ = ૧૨ =$$

$$(૪૧૧+૦૧) \times (૪૧-૦૧) + (૦૧૧ \times ૦૧) = ૪૧૧ \times ૪૦ + ૦ = ૧૬૪૪૧$$

૩. ૦૧	નો વર્ગ	૩. ૦)~	૩. ૧૧૧	નો વર્ગ	૩. ૨૧
૩. ૦૧	,,	૩. ૦૧	૩. ૧૧૧	,,	૩. ૩)~
૩. ૦૧૧	,,	૩. ૦૧~	૩. ૨	,,	૩. ૪)
૩. ૧	,,	૩. ૧)	૩. ૨૧	,,	૩. ૫)~
૩. ૧૧	,,	૩. ૧૧~	૩. ૨૧	,,	૩. ૬૧

—મુખ્ય ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧૧ આના.—

ગુજરાતની સાં ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના [૧૧]

પાણીના ગુણાકાર.

૩. ૦૧	$\times ૦૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૧૧	$\times ૦૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૧૧૧	$\times ૦૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૧	$\times ૦૧૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૧૧	$\times ૦૧૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૧૧૧	$\times ૦૧૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૧	$\times ૦૧૧૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૧૧	$\times ૦૧૧૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૧૧૧	$\times ૦૧૧૧ = ૩. ૦$

૩. ૦)૦૧	$\times ૦૧ = ૩. ૦)૦$
૩. ૦)૦૧૧	$\times ૦૧ = ૩. ૦)૦$
૩. ૦)૦૧૧૧	$\times ૦૧ = ૩. ૦)૦$
૩. ૦)૦૧	$\times ૦૧૧ = ૩. ૦)૦$
૩. ૦)૦૧૧	$\times ૦૧૧ = ૩. ૦)૦$
૩. ૦)૦૧૧૧	$\times ૦૧૧ = ૩. ૦)૦$
૩. ૦)૦૧	$\times ૦૧૧૧ = ૩. ૦)૦$
૩. ૦)૦૧૧	$\times ૦૧૧૧ = ૩. ૦)૦$
૩. ૦)૦૧૧૧	$\times ૦૧૧૧ = ૩. ૦)૦$

મનોયત્ન ૧.

૧) ૭૨, ૮૬, ૧૬૨, ૨૨૪, ૩૦૪, ઉપઉપઆનાના ઉપઆના. ઉપઆનાના આના, વીસવાસીની બદામ, બદામના દોઢા; વાલના ગદિઆણા; અઢીશેરના મણુ; અઘોળના શેર; પાયલીના ફરા; દ્રામના ઔસ (એવ); ઔસના પૌંડ (એવ); ચોરસ આનાના ગુંઠા કરો.

૨) ૪૩૧૧, ૭૭૧, ૧૨૧૧, ૬૭૧, અને ૮૦ રૂપીઆભારના અઘોળ કહો તથા એટલાજ શેરની અઢીશેરી કહો.

૩) ૪૨૧૧, ૫૫, ૮૭૧, ૧૪૬૧, ૩૫૮, ૨૬૬, ૪૨૩, ૬૨૬, અને ૫૭૭૧ સુરતી પૈસાનું નાણું કરો.

૪) ૧૫, ૩૭, ૪૮, ૭૫, ૧૪૧, ૨૫૧, ૩૭૧ નો વર્ગ કરો.

૫) ૧૫ $\times$ ૧૮; ૩૪ $\times$ ૩૬; ૩૫ $\times$ ૩૩; ૧૧૧ $\times$ ૧૧; ૨૧૧ $\times$ ૨૧ નો ગુણાકાર કહો.

૬) ૩. ૦૧ થી ૩. ૨૧ સુધીનો વર્ગ કહો.

પ્રકરણ ૨. ગુણોત્તરની સમજ.

એક સંખ્યા બીજી સંખ્યાથી કેટલી ગણી છે, અથવા બીજીનો કેટલામો ભાગ છે એ જતાવનારી ત્રીજી સંખ્યાને તે બે સંખ્યાનું *ગુણોત્તર કહે છે. જેમકે ૨૪ એ ૬ થી ૪ ગણી છે. માટે ૨૪ અને ૬ નું ગુણોત્તર ૪. ૬ એ ૨૪ નો ચોથો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે માટે ૬ અને ૨૪ નું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪}$, $\frac{૧}{૪}$ અને $\frac{૧}{૪}$ નું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪} \div \frac{૧}{૪} = \frac{૧}{૧} = ૧$ છે. એકજ જાતની કોઈ બે સંખ્યાનો મુકાબલો બે રીતે થઈ શકે.

૧) એક સંખ્યા બીજીથી કેટલી વધારે અથવા ઓછી છે એમ કહીને.

૨) એક સંખ્યા બીજીથી કેટલા ગણી છે અથવા બીજીનો કેટલામો ભાગ છે એમ કહીને.

જેમકે ૨૪ અને ૬ એ બે સંખ્યાઓ લીધી; તો પહેલી રીતે ૨૪ એ ૬ થી ૧૮ વધારે છે અથવા ૬ એ ૨૪ થી ૧૮ ઓછી છે એમ કહેવાય, અને બીજી રીતે ૨૪ એ ૬ થી ચાર ગણી છે અથવા ૬ એ ૨૪ નો ૪થો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે એમ કહેવાય. પહેલી રીતમાં બે સંખ્યાની બાદબાકી કરવી પડે છે, અને બીજી રીતમાં પહેલીને બીજીએ ભાગવી પડે છે, ગુણોત્તર કાઢવામાં આ બીજી રીતજ મુકાબલો કરી શકાય. એટલે ૨૪ એ ૬ થી ૪ ગણા છે અથવા ૬ એ ૨૪નો ૪થો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે એ યાદ રાખવું.

* ગુણોત્તર=(ગુણ=ગણી+ઉત્તર=વધારો)=અમુક ગણો વધારો.

ગુણોત્તર કાઢવામાં બે સંખ્યાનો ક્રમ કાયમ રાખી પહેલીને ભાજ્ય અને બીજીને ભાજક ગણવી, ક્રમ ફેરવી નાખવાથી જવાબ ઉલટાઈ જશે.

જે બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય, તે બે સંખ્યા મળીને યુગ્મ કહેવાય છે, ગુણોત્તરની પહેલી સંખ્યાને અગ્રસર અને બીજીને ઉપાગ્રસર કહે છે.

ગુણોત્તર બતાવવાને અગ્રસર અને ઉપાગ્રસર વચ્ચે ભાગાકારના (÷) આવા ચિહ્નનું ટુંકું રૂપ (:) આવા બે ટપકાં મૂકવામાં આવે છે; જેમ ૩ ને ૪નું ગુણોત્તર ૩ : ૪ આમ લખાય. અને વાંચવું હોય ત્યારે ૩ જેમ ૪ને છે એમ બોલાય, ૩ અને ૪ એ બંને પદ કહેવાય છે.

અગ્રસર અને ઉપાગ્રસર વચ્ચે ભાજ્ય અને ભાજકનો સંબંધ છે. એટલે અગ્રસર અંશ અને ઉપાગ્રસર છેદ ગણી અપૂર્ણાંક લખવાથી તેમનું ગુણોત્તર નીકળે છે; માટે ગુણોત્તર કાઢવાને પહેલી સંખ્યાને બીજી સંખ્યાએ ભાગવી પડે છે. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે અપૂર્ણાંકના અંશ અને છેદ વચ્ચે જે સંબંધ છે, તેવોજ સંબંધ સંખ્યાના ગુણોત્તર વચ્ચે છે.

અપૂર્ણાંકના અંશ અને છેદને એકજ રકમે ગુણવાથી અથવા ભાગવાથી કિંમતમાં ફેર પડતો નથી, તેમજ બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય તો તે બે સંખ્યાઓને પણ એકજ રકમે ગુણવાથી અથવા ભાગવાથી ગુણોત્તરની કિંમતમાં ફેર પડતો નથી. જેમ ૩ અને ૪ એ બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર $\frac{3}{4}$ છે. હવે ૩ને ૪એ ગુણ્યા અને ૪ને પણ ૪એ ગુણ્યા, તો ૧૨ અને ૧૬ એ બે સંખ્યા થઈ.

તો એ બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર $\frac{૧૨}{૬}$ અથવા $\frac{૬}{૩}$ એ એકનું એકજ છે. ૩ને ૪એ ભાગવાથી $\frac{૬}{૩}$ અને ૪ને ૪એ ભાગવાથી ૧ આવે. એટલે $\frac{૬}{૩}$ ને ૧ એ બે સંખ્યાઓ થઈ તો એ બે સંખ્યાઓનું ગુણોત્તર પણ $\frac{૬}{૩}$ જ છે.

૧૨ ફેરી ૪ ફેરીથી કેટલા ગણી છે એમ કહી શકાય. પરંતુ ૧૨ મણુ ૪ ફેરીથી કેટલા ફગણા છે એમ કહેવાય નહિ. આ ઉપરથી જણાય છે કે ગુણોત્તર હંમેશાં બે એકજ જાતની સંખ્યાઓ વચ્ચે નીકળી શકે. પરિમાણની જાત એકજ હોય પણ નામ જુદાં હોય તો જાનેને એક નામમાં લાવી ગુણોત્તર કાઢવું. જેમકે ૧ રૂપીઆ ને ૧ આના; ૧ મણુ ને ૧ શેર; ૧ ગજ ને ૧ તસુ; ૧ કલાક ને ૧ સેકંડનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય તો ૧ રૂપીઆ=૧૬ આના, માટે ૧૬ આના ને ૧ આનાનું ગુણોત્તર ૧૬. ૧ મણુ=૪૦ શેર, માટે ૪૦ શેર ને ૧ શેરનું ગુણોત્તર ૪૦; ૧ ગજ=૨૪ તસુ, માટે ૨૪ તસુ ને ૧ તસુનું ગુણોત્તર ૨૪. ૧ કલાક=૩૬૦૦ સેકંડ, માટે ૩૬૦૦ સેકંડ ને ૧ સેકંડનું ગુણોત્તર ૩૬૦૦. વળી એ ઉપરથી એમ પણ જણાય છે કે કોઈપણ એકજ જાતનાં બે પરિમાણોનું ગુણોત્તર તેના કોષ્ટક જેટલુંજ આવે છે.

૩ રૂપીઆ ને ૩ આના; ૩ મણુ ને ૩ શેર, ૩ ગજ ને ૩ તસુ; ૩ કલાક ને ૩ સેકંડનું ગુણોત્તર ૧૬; ૪૦; ૨૪ અને ૩૬૦૦ છે. આ ઉપરથી એમ જણાય છે કે કોઈપણ એકજ જાતનાં સરખી સંખ્યાવાળા બે પરિમાણોનું ગુણોત્તર પણ તેના કોષ્ટક જેટલુંજ આવે છે.

ત્રીજી ચાપડીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના. [૧૫

૩ રૂપીઆ ને ૧ આના; ૩ મણ ને ૧ શેર; ૩ ગજ ને ૧ તસુ; ૩ કલાક ને ૧ સેકંડનું ગુણોત્તર કહો. જવાબ ૪૮, ૧૨૦, ૭૨ અને ૧૦૮૦૦. જુઓ ત્યારે આ ઉપરથી સમજાય છે કે અગ્રસરને જેટલામો ભાગ ઉપાગ્રસર હોય તે ભાગે તે પરિમાણના કોષ્ટકને ગુણવાથી ગુણોત્તર નીકળે છે.

૩ રૂપીઆ ને ૬ આના; ૩ મણ ને ૬ શેર; ૩ ગજ ને ૬ તસુ; ૩ કલાક ને ૬ સેકંડનું ગુણોત્તર કેટલું? જવાબ ૮, ૨૦, ૧૨, ૧૮૦૦. જુઓ ત્યારે આ ઉપરથી સમજાય છે કે અગ્રસર કરતાં ઉપાગ્રસર જેટલા ગણા હોય તેટલા ગણાએ તે પરિમાણના કોષ્ટકને ભાગવાથી ગુણોત્તર નીકળે છે.

*વિશેષ સંખ્યાને વિશેષ સંખ્યાએ ભાગવાથી જવાબ સાદી સંખ્યા આવે છે, માટે જુદાં જુદાં વિવિધ પરિમાણો અથવા એકજ જાતની વિશેષ સંખ્યાનું ગુણોત્તર સાદી સંખ્યા આવે એ સ્પષ્ટ છે. જેમકે ૧૫ મણને ૩ મણનું ગુણોત્તર ૫ મણ નહિ, પણ ૫ સાદી સંખ્યા છે.

મનોયતન ૨.

રૂપીઆના આના કેટલા ?

આનાની પાઈ કેટલી ?

માણીના મણ કેટલા ?

ડાકનના નંગ કેટલા ?

મણના શેર કેટલા ?

શેરના અઘોળ કેટલા ?

શેરના રૂ. ભાર કેટલા ?

ખાંડીના મણ કેટલા ?

* સંખ્યાની સાથે કોઈ વસ્તુનું નામ આવે ત્યારે તેને વિશેષ સંખ્યા કહે છે. જેમકે ૫ રૂપીઆ, ૩ મણ, ૨ ગજ, ૪ વર્ષ વગેરે. આમાં ૫, ૩, ૨, ૪ વિશેષ સંખ્યા છે.

૧૬] મુખ્ય ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૫ આના.

ભારના મણુ કેટલા ?
ભારની ધડી કેટલી ?
તોલાના વાલ કેટલા ?
તોલાની રતી કેટલી ?
ગદિઆણાના વાલ કેટલા ?
વાલની રતી કેટલી ?
ગદિઆણાની રતી કેટલી ?
ગજના તસુ કેટલા ?
રીમના ધા કેટલા ?
સેંકડાના નંગ કેટલા ?
મહીનાના દિવસ કેટલા ?
ગાલ્લીના મણુ કેટલા ?
ગાલ્લીના દશેરા કેટલા ?
વરસના દિવસ કેટલા ?
રૂપીઆના દોકડા કેટલા ?
આનાની બદામ કેટલી ?
પૌંડના શિલિંગ કેટલા ?
આનાના ઉપઆના કેટલા ?
પાવલાની પાઈ કેટલી ?
૭ રૂપીઆના આના કરો.
૮ આનાની પાઈ કેટલી ?

૪ શેરના પાશેરા કરો.
૮ મણુના શેર કરો.
૩ કોડીના નંગ કરો.
૬ ગાલ્લીના મણુ કરો.
૦૧૧ રૂપીઆના આના કરો.
૧૧ રૂપીઆના આના કરો.
૩૧૧ શેરના અઘોળ કરો.
૧૧૧ શેરના નવટાંક કરો.
૧૧૧ મણુની પાંચશેરી કરો.
૧૧ ગદિઆણાની રતી કરો.
૧૧૧ ખાંડીના મણુ કરો
૩ ડઝનનાં નંગ કરો
૧૧૧૧ પૌંડના શિલિંગ કરો.
૧૧૧ શિલિંગના પેન્સ કરો.
૧૧ પેન્સના ક્વર્ટિંગ કરો.
૪૧ રૂપીઆના દોકડા કરો.
૩૧૧ આનાના ઉપઆના કરો.
૨૧૧ આનાની બદામ કરો.
૧૧૧ તોલાના વાલ કરો.
૩૧૧ ગજના તસુ કરો.
૧૧૧ દોકડાની બદામ કરો.

૨૪ આનાના રૂપીઆ કેટલા ?
૪૮ રતીના ગદિઆણા કેટલા ?

૧૮ મણુની માણી કેટલી ?
૮૦ નંગની કોડી કેટલી ?

ચાથી ચાપડીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના. [૧૭]

૨૪ મણુની કળશી કેટલી ?	૬ ખાંડીની ગાલ્લી કેટલી ?
૨૫ શિલિંગના પૌંડ કેટલા ?	૧૫ ભારની માણી કેટલી ?
૬૪ વાલના તોલા કેટલા ?	૭ બેડીઆંની કામશી કેટલી ?
૨૮ પાશેરના શેર કેટલા ?	૩ ગાલ્લીની ખાંડી કેટલી ?
૪૨ વાલના ગદિઆણુ કેટલા ?	૫ ધડીના મણુ કેટલા ?
૮ માણીના ભાર કેટલા ?	૧૧ સેંકડાની કોડી કેટલી ?
૬ મણુની ધડી કેટલી ?	૦૧ હજારના સેંકડા કેટલા ?
૧૨ કળશીના બેડીઆ કેટલા ?	

મનોચત્ર ૨. નીચેના પરિમાણોનું ગુણોત્તર કાઢો.

૮	ને	૪	આનો	:	પાઇ	ગાલ્લી	:	મણુ
૪	ને	૮	આનો	:	દોઢ પાઇ	મહીનો	:	દિવસ
૨૫	ને	૫	માણી	:	મણુ	પૌંડ	:	શિલિંગ
૫	ને	૨૫	મણુ	:	શેર	શિલિંગ	:	પેન્સ
૧૦	ને	૧૦૦૦	શેર	:	રૂ. ભાર	પેન્સ	:	ફાર્થિંગ
૦૧૧	ને	૦૧	શેર	:	નવટાંક	ટન	:	હંદ્રવેટ
૦૧	ને	૦૧૧	મણુ	:	પાંચશેરી	રૂડ	:	પોલ
૦૧	ને	૦૧	ડઝન	:	નંગ	એકર	:	ગુંઠો
૦૧	ને	૦૧	ગ્રોસ	:	ડઝન	વરસ	:	દિવસ
૮ ફેરી	ને	૪ ફેરી	ભાર	:	ધડી	તોલો	:	વાલ
૪ મણુ	ને	૮ મણુ	ગજ	:	તસુ	ગદિઆણુ	:	વાલ
૩પીઓ	:	આનો	ભાર	:	મણુ	તોલો	:	રતી
ખવલું	:	પાઇ	બેડીઉં	:	મણુ	ગદિઆણુ	:	રતી

૧૮] મુ'અર્ધ ઇલાકાની બૂગોળની પ્રમાતરમાળા ૪ આના.

ધા	: તાવ	પેનીવેટ	: એન	મણુ	: સવાશેરી
રીમ	: ઘા	માઈલ	: ફર્લાંગ	મણુ	: અઢીશેરી

ઑંસ(ટ્રોય): પાંડ	તસુ	: ગજ	પોલ	: ૩૬
આના : ૩પીઆ	મણુ	: ભાર	૩૬	: એકર
પાઇ : પાવલું	મણુ	: બેડીઉં	ગુંડો	: એકર
પાઇ : આનો	મણુ	: ગાદલી	દિવસ	: વરસ
દોઢપાઈ : આનો	મણુ	: ફળશી	વાલ	: તોલો
મણુ : માણી	મણુ	: મુડો	વાલ	: ગદિઆણો
શેર : મણુ	મહીનો	: વરસ	રતી	: તોલો
રૂ. ભાર : શેર	દિવસ	: મહીનો	રતી	: ગદિઆણો
નંગ : ડઝન	શિલિંગ	: પાંડ	તાવ	: ઘા
ડઝન : ડ્રોસ	પેન્સ	: શિલિંગ	એન	: પેનીવેટ
ધડી : ભાર	ફાર્થિંગ	: પેની	ફર્લાંગ	: માઇલ

મનોયત્ન ૪.

૩પીઓ : બે આની	૩પીઓ : ૬૧ દોકડા	૩પીઓ : ૪ પાઇ
૩પીઓ : ૧૨૧ દો	૩પીઓ : ૫ સુ. પૈસા	૩પીઓ : ૧ પૈસો
૩પીઓ : ૧૦ સુરતી	૩પીઓ : ૫ દોકડા	૩પીઓ : ૩ પાઇ
પૈસા	૩પીઓ : ૪ સુ. પૈસા	૩પીઓ : ૨૫ બદામ
૩પીઓ : ૧૦ દોકડા	૩પીઓ : ૮ પાઇ	૩પીઓ : ૦૧ આનો
૩પીઓ : ૮ સુ. પૈ.	૩પીઓ : ૬ પાઇ	૩પીઓ : ૨ પાઈ
૩પીઓ : ૧૬ પાઇ	૩પીઓ : ૨૧ દોકડા	૩પીઓ : ૧ દોકડો
૩પીઓ : ૧ આનો	૩પીઓ : ૨ સુ. પૈસા	૩પીઓ : ૧ ઉપઆનો

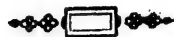
હિંદુસ્તાનની સાં બુગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આના. [૧૯

૩પીઓ : ૦૧ પાઇ	આનો : ૦૧ સુ.પૈ.	આનો : ૦૧૧ પાઇ
૩પીઓ : ૫ બદામ	આનો : ૧ પાઇ	આનો : ૨૧ બદામ
૩પીઓ : ૦૧ સુ.પૈસો	આનો : ૧૭૫આનો	આનો : ૬ પાઇ
આનો : ૧ અધેલો	આનો : ૬૧ બદામ	આનો : ૦૧ ડિ.આ.
આનો : ૧ ઉપઆનો	આનો : ૨ બદામ	આનો : ૧ બદામ
આનો : ૧૨૧ બદામ	આનો : ૦૧સુ.પૈસો	આનો : ૦૧ ડિ.આ.
આનો : ૧૦ બદામ	આનો : ૦૧ પાઇ	આનો : ૫ વીસવાસી

મનોગત ૫.

પૌંડ : ૨૧ શિલિંગ	પૌંડ : ૬ પેન્સ	શિલિંગ : ૧૧ પેન્સ
પૌંડ : ૨ શિલિંગ	પૌંડ : ૫ પેન્સ	શિલિંગ : ૧ પેની
પૌંડ : ૧ શિ ૪ પે.	પૌંડ : ૪ પેન્સ	શિલિંગ : ૦૧૧ પેની
પૌંડ : ૧૧ શિલિંગ	પૌંડ : ૨૧ પેન્સ	શિલિંગ : ૨ ફાર્થિંગ
પૌંડ : ૧૦ પેન્સ	પૌંડ : ૨ પેન્સ	શિલિંગ : ૧૧ ફાર્થિંગ
પૌંડ : ૮ પેન્સ	પૌંડ : ૧ પેની	શિલિંગ : ૦૧૧ ફાર્થિંગ
પૌંડ : ૭૧ પેન્સ	પૌંડ : ૦૧ પેની	શિલિંગ : ૦૧ ફાર્થિંગ

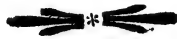
મનોયત ૬.

માણી : ૬ મણ	માણી : ૧૧ મણ	ધા : ૮ તાલ
માણી : ૪ મણ	માણી : ૧ મણ	ધા : ૬ તાલ
માણી : ૩ મણ	માણી : ૦૧૧ મણ	ધા : ૪ તાલ
માણી : ૨ મણ	ધા : ૧૨ તાલ	ધા : ૩ તાલ

ધા : ૨ તાવ	તોલો : ૦૧ વાલ	સેંકડો : ૫ નંગ
ધા : ૧૧ તાવ	તોલો : ૧ રતી	સેંકડો : ૪ નંગ
ધા : ૦૧ તાવ	ખાંડી : ૧૦ મણુ	સેંકડો : ૨૧ નંગ
ધડી : ૨૪ શેર	ખાંડી : ૫ મણુ	સેંકડો : ૨ નંગ
ધડી : ૧૬ શેર	ખાંડી : ૨૧ મણુ	સેંકડો : ૧ નંગ
ધડી : ૧૨ શેર	ખાંડી : ૨ મણુ	હજાર : ૫૦૦ નંગ
ધડી : ૮ શેર	ખાંડી : ૧૧ મણુ	હજાર : ૨૫૦ નંગ
ધડી : ૬ શેર	ખાંડી : ૧ મણુ	હજાર : ૨૦ : નંગ
ધડી : ૪ શેર	ખાંડી : ૦૧ મણુ	હજાર : ૧૨૫ નંગ
ધડી : ૩ શેર	મણુ : ૨૦ શેર	હજાર : ૧૦૦ નંગ
ધડી : ૨ શેર	મણુ : ૧૦ શેર	હજાર : ૬૨૧ નંગ
ધડી : ૧૧ શેર	મણુ : ૮ શેર	હજાર : ૫૦ નંગ
ધડી : ૧ શેર	મણુ : ૫ શેર	હજાર : ૪૦ નંગ
ધડી : ૦૧ શેર	મણુ : ૪ શેર	હજાર : ૨૫ નંગ
તોલો : ગદિઆણો	મણુ : ૨૧ શેર	હજાર : ૨૦ નંગ
તોલો : ૩૨ રતી	મણુ : ૨ શેર	હજાર : ૧૨૧ નંગ
તોલો : ૮ વાલ	મણુ : ૧૧ શેર	હજાર : ૧૦ નંગ
તોલો : ૧૬ રતી	મણુ : ૧ શેર	મહીનો : ૧૫ દિવસ
તોલો : ૪ વાલ	સેંકડો : ૫૦ નંગ	મહીનો : ૧૦ દિવસ
તોલો : ૮ રતી	સેંકડો : ૨૫ નંગ	મહીનો : ૭૧ દિવસ
તોલો : ૨ વાલ	સેંકડો : ૨૦ નંગ	મહીનો : ૬ દિવસ
તોલો : ૪ રતી	સેંકડો : ૧૨૧ નંગ	મહીનો : ૫ દિવસ
તોલો : ૧ વાલ	સેંકડો : ૧૦ નંગ	મહીનો : ૩૧૧ દિવસ
તોલો : ૨ રતી	સેંકડો : ૬૧ નંગ	મહીનો : ૩ દિવસ

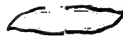
પાંચમાં ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” ચાર આના. [૨૧]

મહીનો : ૨૧ દિવસ	મહીનો : ૧૧ દિવસ	મહીનો : ૧ દિવસ
મહીનો : ૨ દિવસ	મહીનો : ૧૧ દિવસ	મહીનો : ૦૧ દિવસ

મનોયત્ન ૭.

ગાલ્લી	: ૦૧ મણુ	૫ નવટાંક	: ૧૧ રૂ.ભાર	૧૧ દિવસ	: વરસ
૪ શેર	: મણુ	૩૨ રતી	: ૦૧ તોલો	૧૧ ભાર	: ૦૧ મણુ
૮ શેર	: ૩. ભાર	૨૧૧ રીમ	: ૨ ધા	૩૬ દિવસ	: ૨ વર્ષ
૩ પૌંડ	: શિલિંગ	૨૧૧ ધા	: ૨ તાવ	૫ પોલ	: ૨ માઇલ
અઢીશેર	: મણુ	૨ એકર	: ૨ ગુંઠો	૧૨૧ દોકડા	: ૬૧ બદામ
અડધો પૌંડ	: પેતી	૧૧ શેર	: ૩ મણુ	૧૮૧૧ દોકડા	: ૩ આના
૧૦ આના	: પાઇ	૩૧૧ શેર	: ૧૫ શેર	૪૮ શેર	: ૧ ઘડી
ગજ	: તસુ	૨૧૧ રૂપીઆ	: ૪ આના	૧૨ માસા	: ૬૬ રતી
૨ તસુ	: ગજ	૧૧ મણુ	: ૩ શેર	૮૬ રતી	: ૨ ગદિ.
૦૧ રૂપીઆ	: ૧૨૧ દો.	૧૧ મણુ	: બેડીકિં	૩. ૦૧	: ૩. ૬૦
૦૧ આનો	: ૬૧ બદામ	૧૧ રતી	: તોલો	૨ પૌંડ	: ૩ પેન્સ
૧૦ શેર	: ગાલ્લી	૬૪ શેર	: કળશી	૩ કોડી	: ૪ નંગ

મનોયત્ન ૮.

૩ રૂપીઆ	: ૩ આના	૮ તોલા	: ૮ વાલ
૭ આના	: ૭ પાઇ	૨ તોલા	: ૨ રતી
૩ પૌંડ	: ૩ શિલિંગ	૭ ટન	: ૭ હંદ્રવેટ
૪ શિલિંગ	: ૪ પેન્સ	૩ ગાલ્લી	: ૩ મણુ
૪ માણી	: ૪ મણુ	૨ વરસ	: ૨ મહીના

૩ મહીના	: ૩ દિવસ	૩ રૂપીઆ	: ૩ દોકડા
૭ મણુ	: ૭ શેર	૮ રૂપીઆ	: ૮ પાવલા
૭ શેર	: ૭ અધોળ	૪ આના	: ૪ ઉપઆના
૩ શેર	: ૩ પાશેર	૩ પૈસા	: ૩ પાઇ
૫ દોકડા	: ૫ બદામ	૩ બે આની	: ૩ આના

— ૦ —

૧૧ રૂપીઓ	: ૧૧ આનો	૨૧૧ તોલા	: ૨૧૧ રતી
૧૧ આનો	: ૧૧ પાઇ	૧૧ ગદિઆણો	: ૧૧ વાલ
૨૧ પૌંડ	: ૨૧ શિલિંગ	૧૧ બેડીઉં	: ૧૧ મણુ
૩૧૧ પૌંડ	: ૩૧૧ શિલિંગ	૦૧૧ ગાલ્લી	: ૦૧૧ મણુ
૨૧૧ મણુ	: ૨૧૧ શેર	૦૧૧ શેર	: ૦૧૧ અધોળ
૧૧૧ શેર	: ૧૧૧ રૂપીઆભાર	૦૧ મણુ	: ૦૧ શેર
૩૧૧ શેર	: ૩૧૧ અધોળ	૦૧૧ રૂપીઓ	: ૦૧૧ દોકડો
૧૧ ડઝન	: ૧૧ નંગ	૦૧ આનો	: ૦૧ બદામ
૨૧ ગ્રોસ	: ૨૧ ડઝન	૦૧ દોકડો	: ૦૧ બદામ
૨૧ તોલા	: ૧૧ વાલ	૧૧ આનો	: ૧૧ બદામ

— ૦ —

મનોયત્ન ૬.

૪ પૈસા	: ૪ આના	૩ ક્ષધિંગ	: ૩ પેન્સ
૩ આના	: ૩ રૂપીઆ	૨ પેન્સ	: ૨ પૌંડ
૩ તસુ	: ૩ ગજ	૫ દોકડા	: ૫ રૂપીઆ
૭ વાલ	: ૭ તોલા	૧૧ વાલ	: ૧૧ તોલો
૪ તાવ	: ૪ ધા	૨૧૧ શેર	: ૨૧૧ મણુ
૭ પેન્સ	: ૭ શિલિંગ	૨૧૧ તસુ	: ૨૧૧ ગજ

ગુજરાતની સાં ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના. [૨૩]

૧૧ ડઝન : ૧૧ ગ્રોસ	૦૧ શિલિંગ : ૦૧ પૌંડ
૧૧ આનો : ૧૧ રૂપીઓ	૦૧ પેની : ૦૧ શિલિંગ
૦૧ આનો : ૦૧ રૂપીઓ	૦૧ ફ્લૉગ : ૦૧ માર્કલ

મનોચત્ર ૧૦.

૪ રૂપીઆ : ૨ આના	૯ શેર : ૪૧ અધોળ
૬ શેર : ૩ રૂપીઆભાર	૭ તોલા : ૩૧ વાલ
૪ મણુ : ૨ શેર	૩ ગદિઆણુ : ૧૧ વાલ
૭ ખાંડી : ૩૧ મણુ	૩ મણુ : ૧૧ શેર

૩ ગ્રોસ : ૦૧૧ ડઝન	૧૪ રૂપીઆ : ૩૧ દોકડા
૮ મણુ : ૨ શેર	૨ આના : ૦૧ બદામ
૪ વરસ : ૧ માસ	૪ આના : ૧ પાઇ
૬ ગાદી : ૧૧ મણુ	૩ પૌંડ : ૦૧૧ શિલિંગ
૨ બેડીઆ : ૦૧ મણુ	૪ શિલિંગ : ૧ પેન્સ

૧ આનો : ૨ પાઇ	૮ મણુ : ૧૬ શેર
૧૧ મણુ : ૩ શેર	૨ ખાંડી : ૪ મણુ
૫ દોકડા : ૧૦ બદામ	૪ તોલા : ૮ ગદિઆણુ
૪ રૂપીઆ : ૮ આના	૩ ગદિઆણુ : ૬ રતી
૩ શેર : ૬ રૂપીઆભાર	૨ ડઝન : ૪ નંગ
૫ દોકડા : ૧૦ બદામ	૪ ટન : ૬ હાંદ્રવેટ

ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તારૂપી રસિક પ્રશ્નોત્તરમાળા છ આના.

૨૪] સુરત જિલ્લાનો “બુગોળ શિક્ષક” ત્રણ આના.

૨ મણુ	: ૮ શેર	૩ બદામ	: ૧૨ વીસવાસી
૨ વરસ	: ૮ દિવસ	૨ પાંડ	: ૮ શિલિંગ
૩ ભાર	: ૧૨ મણુ	૩ પેન્સ	: ૧૨ ફાધિંગ
૩ શેર	: ૧૨ અધોળ	૩ શિલિંગ	: ૧૨ પાંડ
૩ રૂપીઆ	: ૧૨ દોઢા	૩ આના	: ૧૨ રૂપીઆ
૪ આના	: ૧૬ દોઢપાઈ	૩ પાઈ	: ૧૨ આના
૩ આના	: ૧૨ ઉપઆના	૨ અધોળ	: ૮ શેર

મનોયત્ન ૧૧.

- ૧) ૧૥ મણુ ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
- ૨) ૧૧ શેર ને કેટલા રૂપીઆભારનું ગુણોત્તર ૨૦ ?
- ૩) ૧૧ રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૮ ?
- ૪) ૬૨૥ દોઢા ને કેટલા પૈસાનું ગુણોત્તર ૧૦ ?
- ૫) ૨૥ પાંડ ને કેટલા શિલિંગનું ગુણોત્તર ૨૦ ?
- ૬) ૧૥ કળશી ને કેટલા મણુનું ગુણોત્તર ૨૪ ?
- ૭) ૪ ગાદલી ને કેટલી ખાંડીનું ગુણોત્તર ૮ ?
- ૮) ૨ વરસ ને કેટલા દિવસનું ગુણોત્તર ૨૪ ?
- ૯) ૩૥ રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
- ૧૦) ૫ નંગ ને કેટલા સેકંડનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪}$?
- ૧૧) ૨૪ પાઈ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪}$?
- ૧૨) ૨૪ ડમ્મ ને કેટલા ગ્રાસનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૩}$?
- ૧૩) કેટલા શેર ને ૩ નવટાંકનું ગુણોત્તર ૮ ?
- ૧૪) કેટલા શિલિંગ ને ૬ પેન્સનું ગુણોત્તર ૨૪ ?
- ૧૫) કેટલી ધડી ને ૩ શેરનું ગુણોત્તર ૧૬ ?

સ્રોથી ચોપડીના “ડિક્શન શિક્ષક” ચાર આના. [૨૫]

૧૬) કેટલા શેર ને ૫ નવટાંકનું ગુણોત્તર	૮ ?
૧૭) કેટલા રૂપીઆ ને ૩ આનાનું ગુણોત્તર	૧૬ ?
૧૮) કેટલા રીમ ને ૩ ગાંસડીનું ગુણોત્તર	$\frac{૧}{૪૦}$?
૧૯) કેટલા આના ને ૧૧ રૂપીઆનું ગુણોત્તર	$\frac{૧}{૬}$?
૨૦) કેટલી પાઈ ને ૩ રૂપીઆનું ગુણોત્તર	$\frac{૧}{૬૬૬}$?
૨૧) કેટલા શેર ને ૨ મણનું ગુણોત્તર	$\frac{૧}{૪૦}$?

સૂચના—૨૨ થી ૪૦ સવાલના જવાબ અનેક આવશે.

૨૨) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર	૮ ?
૨૩) કેટલા મણ ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર	૪૦ ?
૨૪) કેટલા શેર ને કેટલા નવટાંકનું ગુણોત્તર	૮ ?
૨૫) કેટલી ખાંડી ને કેટલા મણનું ગુણોત્તર	૨૦ ?
૨૬) કેટલી ગાલ્લી ને કેટલા મણનું ગુણોત્તર	૩૦ ?
૨૭) કેટલાં બેડીઆં ને કેટલા મણનું ગુણોત્તર	૩૨ ?
૨૮) કેટલા તોલા ને કેટલા વાલનું ગુણોત્તર	૩૨ ?
૨૯) કેટલા એકર ને કેટલા ગુંઠાનું ગુણોત્તર	૪૦ ?
૩૦) કેટલા ધા ને કેટલા તાવનું ગુણોત્તર	૨૪ ?
૩૧) કેટલી ધડી ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર	૪૮ ?
૩૨) કેટલા ઝાસ ને કેટલા ડઝનનું ગુણોત્તર	૧૨ ?
૩૩) કેટલા આના ને કેટલી પાઈનું ગુણોત્તર	૧૨ ?
૩૪) કેટલા શિલિંગ ને કેટલા પેન્સનું ગુણોત્તર	૧૨ ?
૩૫) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા દોઝાનનું ગુણોત્તર	૧૦૦ ?
૩૬) કેટલા પૌંડ ને કેટલા શિલિંગનું ગુણોત્તર	૨૦ ?
૩૭) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર	૧૬ ?

૨૬] બીજા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” એ આના.

૩૮) કેટલા રૂપિયા ને કેટલા પૈસાનું ગુણોત્તર ૬૪ ?

૩૯) કેટલા શિલિંગ ને કેટલા પાઉન્ડનું ગુણોત્તર $\frac{૧૬}{૧૦}$?

૪૦) કેટલા દોઢડા ને કેટલા રૂપિયાનું ગુણોત્તર $\frac{૧૬}{૧૦}$

પ્રકરણ ૩.

તમામ ગુણોત્તરમાં લાગુ પડતી કુંચીઓ.

(૧) ભારે પરિમાણ ઉપરથી હલકા પરિમાણની કિંમત કાઢવાની રીત:—

ભારે પરિમાણની કિંમતને ભારે પરિમાણ અને હલકા પરિમાણના ગુણોત્તરે ભાગવા. ભાગાકાર ભારે પરિમાણની કિંમતની જાતનો આવશે જેમકે દા. ૧) રૂ. ૨૫૦૦ એ તોલો ૪ વાલનું શું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત રૂ. ૨૫૦૦ને ભારે પરિમાણ એક તોલા અને હલકા પરિમાણ ૪ વાલના ગુણોત્તર ૮ થી ભાગ્યા તો રૂ. ૨૫૦૦ ÷ ૮ = રૂ. ૩૧૨.૫ અથવા* $\frac{૧}{૪}$ રૂપિયા = ૨ આના, માટે ૨૫૦૦ × ૨ = ૫૦૦૦ આના = રૂ. ૩૧૨.૫

દા. ૨) રૂ. ૬૩ એ ગાલ્લી નો ૧૨ શેરનું શું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત રૂ. ૬૩ને ભારે પરિમાણ એક ગાલ્લી અને હલકા પરિમાણ ૧૨ શેરના ગુણોત્તર ૧૦ થી ભાગ્યા તો રૂ. ૬૩ ÷ ૧૦ = રૂ. ૬.૩ દોઢડા = રૂ. ૦.૬૩ દોઢડો અથવા $\frac{૬૩}{૧૦}$ રૂપિયા = ૧ દોઢડો માટે ૬૩ × ૧૦ = ૬૩૦ દોઢડા = રૂ. ૬૩.૦૦ દોઢડો.

*ગુણોત્તર એ સાદી સંખ્યા છે છતાં આ રીતમાં તેને વિશેષ (પરિમાણવાળી) સંખ્યા ગણી લેવામાં આવે છે, માટે પહેલી સંખ્યા જે વિશેષ સંખ્યા છે તેને સાદી સંખ્યા ગણી લેવી જોઈએ, કારણ સ્પષ્ટ છે, જેમકે ૫ રૂપિયા × ૨ = ૧૦ રૂપિયા અથવા ૫ × ૨ રૂપિયા = ૧૦ રૂપિયા.

મીઠા ધોરણનો “સુખગણિત શિક્ષક” અઢી આના. [૨૭

દા. ૩) ૭ા ખાંડીના ૩. પચા તો ૩૦ શેરનું શું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત ૩. પચાને ભારે પરિમાણ ૭ા ખાંડી અને હલકા પરિમાણ ૩૦ શેરના ગુણોત્તર ૨૦૦ થી ભાગ્યા તો ૩. ૨પાખ $\frac{૨૦૦}{૩} = ૨૬૬.૬૬$ દોઢાં = ૩. ૦૧ ૧૧ દોઢાં અથવા $\frac{૨૦૦}{૩} ૩$ પીઆ = ૬૬૬ દોઢાં માટે ૨૬૬.૬૬×૦.૧૧ દોઢાં = ૨૯.૬૬ દોઢાં = ૩. ૦૧ ૧૧ દોઢાં.

હલકા પરિમાણ ઉપરથી ભારે પરિમાણની કિંમત કાઢવાની રીત:—

હલકા પરિમાણની કિંમતને હલકા પરિમાણ અને ભારે પરિમાણના ગુણોત્તરે ભાગતા, ભાગાકાર હલકા પરિમાણની કિંમતની જાતનો આવશે. જેમકે દા. ૧) ૩. ૦)ના નું ૧૧ શેર તો મળનું શું ?

હલકા પરિમાણની કિંમત ૩. ૦)નાને હલકા પરિમાણ ૧૧ શેર અને ભારે પરિમાણ મળના ગુણોત્તર $\frac{૩૩૩}{૩}$ એ ભાગ્યા તો ૩. ૦)નાનું $\frac{૩૩૩}{૩} = ૮૦$ આના = ૫ ૩ પીઆ જવાળ.

દા. ૨) ૩. ૦)નાનું શેર તો મળનું શું ?

હલકા પરિમાણની કિંમત ૩. ૦)નાને હલકા પરિમાણ ૧ શેર ને ભારે પરિમાણ એક મળના ગુણોત્તર $\frac{૩૩૩}{૩}$ એ ભાગ્યા તો ૩. ૦)નાનું $\frac{૩૩૩}{૩} = ૮૦$ આના = ૩. ૫૦

દા. ૩) ૬ આનાનું ૭ા શેર તો ૩ ખાંડીનું શું ?

હલકા પરિમાણની કિંમત ૬ આનાને હલકા પરિમાણ ૭ા શેર અને ભારે પરિમાણ ૩ ખાંડીના ગુણોત્તર $\frac{૩૩૩}{૩}$ એ ભાગ્યા તો ૬ આનાનું $\frac{૩૩૩}{૩} = ૧૮૨૦$ આના = ૧૨૦ ૩ પીઆ.

૩) કિંમત ઉપરથી વજન કાઢવાની રીત:—

જેટલું વજન આપ્યું હોય અને જેટલી કિંમતનું લેવું હોય

૨૮] પહેલા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” પોણા બે આના.

તેનો ગુણાકાર કરવો. પછી તે ગુણાકારને આપેલા ભાવે ભાગવાથી જવાબ આપેલા વજનની જાતનો આવશે. જેમકે:—

૧) રૂ. ૩ નું ૧૧ મણુ તો રૂ. ૧૨) નું કેટલું ?

$૧૧ \times ૧૨ = ૧૫. ૧૫ \div ૩ = ૫$ મણુ જવાબ.

૨) રૂ. ૧૨) નું ૫ મણુ તો રૂ. ૩) નું કેટલું ?

$૫ \times ૩ = ૧૫. ૧૫ \div ૧૨ = ૧.૨૫$ મણુ જવાબ.

૩) ૩ પૈસાનું ૭ શેર તો રૂ. ૩) નું કેટલું ?

$૭ \times ૩ = ૨૧, ૨૧ \div \frac{૩}{૪} = ૪૪.૮$ શેર = ૧૧ મણુ ૮ શેર.

મનોયત્ન ૧૨.

૧) રૂ. ૬૭૫	ગાલ્લી	તો	૬ મણુનું શું ?
૨) રૂ. ૧૧૧	મહીનો	તો	૬ દિવસનું શું આપવું ?
૩) ૨૫ રૂપીએ	તોલો	તો	૪ વાલનું શું ?
૪) રૂ. ૧૧૨)એ	ભાર	તો	૧૧ મણુનું શું ?
૫) રૂ. ૦૫ નું	વાલ	તો	તોલાનું શું ?
૬) મણુના	રૂ. ૬૧	તો	૨ ખાંડીનું શું ?
૭) રૂ. ૩૫ નું	૧૧ વસો	તો	૧૫ વીંધાનું શું ?
૮) ૨૫ મણુના	રૂ. ૬૧	તો	૧ ગાલ્લીનું શું ?
૯) રૂ. ૧૭૫ એ	કુંડી	તો	૪ નંગનું શું ?
૧૦) રૂ. ૪૫)	મહીનો	તો	૧૨ દિવસનું શું ?
૧૧) રૂ. ૨૭૫	તોલો	તો	૪ રતીનું શું ?
૧૨) રૂ. ૪૮)	વરસ	તો	૩ માસનું શું ?
૧૩) રૂ. ૨૫૫	ભાર	તો	૪ મણુનું શું ?

- ૧૪) રૂ. ૩૧૧૧ ભાર તો ૨૧૧ ધડીનું શું આપવું ?
 ૧૫) ૧૫ મણના ૬ રૂપીઆ તો ૨ ખાડીનું શું ?
 ૧૬) ૯ ડઝનના રૂ. ૨૦૧ તો ૧ ગ્રાસનું શું ?
 ૧૭) ૭ મહીનાના રૂ. ૧૭૧૧ તો વર્ષનું શું ?
 ૧૮) રૂ. ૩૫ એ ખાડી તો રૂ. ૨)નું કેટલું ?
 ૧૯) રૂ. ૧૧નું . ૧૦ શેર તો રૂ. ૧૧૧નું કેટલું ?
 ૨૦) રૂ. ૩૫૧ એ ખાડી તો રૂ. ૦)નું કેટલું ?
 ૨૧) રૂ. ૦)૦૧૧ નું ૩ શેર તો રૂ. ૦૧૧ નું કેટલું ?
 ૨૨) રૂ. ૨૧૧ એ મહીનો તો રૂ. ૯) માં કેટલા દિવસ ?
 ૨૩) રૂ. ૦૧૧૧ માં ૧૦ કેરી મળે તો રૂ. ૦૧૧ માં કેટલી આવે ?
 ૨૪) રૂ. ૬૦)નું ૧૧ વરસ તો ૧૧૧ મહીનાનું શું ?
 ૨૫) રૂ. ૪૦)નું ૭ મણ તો ૭ શેરનું શું ?

પ્રકરણ ૪.

માણીના મણ કેટલા ? ગ્રાસના ડઝન ? ડઝનના નંગ ? વર્ષના મહીના ? વેંતના આંગળ ? કુટના ઇંચ ? તોલાના માસા ? પૌંડ ટ્રોયના ઔસ કેટલા ? જવાબ ૧૨.

૧૨. ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

માણી ને મણ; ડઝન ને નંગ; ગ્રાસ ને ડઝન; વર્ષ ને મહીનો; વેંત ને આંગળ; કુટ ને ઇંચ; તોલા ને માસો; પૌંડ ટ્રોય ને ઔસ-
 ત્યારે ઉપલા પરિમાણોનું ગુણોત્તર શું ? જ. ૧૨.

એ પરિમાણોમાંથી ભારે પરિમાણો કહો. હલકાં કહો. હલકાં પરિમાણો ભારેના કેટલામા ભાગના છે ? જ. ૧૨ મા ભાગના. ભારે હલકાથી કેટલા ગણ્યા છે ? જ. ૧૨ ગણ્યા. જે ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત ૩. ૧) પડે તો હલકા એકમની કિંમત ભારેના કેટલામાં ભાગની પડે ? જ. ૧૨ મા ભાગની. રૂપીઆનો ૧૨ મો ભાગ શું ? જવાબ ૧૬ પાઈ. રૂપીઆથી કેટલા ગણી પાઈ આવી ? જ. ૧૬ ગણી. ભારે એકમની કિંમત ૩. એ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. ૩૨ પાઈ. રૂપીઆથી કેટલા ગણી પાઈ આવી ? જ. ૧૬ ગણી. ભારે એકમના રૂપીઆથી કેટલા ગણી પાઈ આપવી પડે છે ? જ. ૧૬ ગણી. માટે

૧) ભારે એકમના રૂપીઆથી ૧૬ ગણી પાઈ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત ૧ આનો પડે તો હલકા એકમની શી કિંમત પડે ? જ. ૧ પાઈ. આનાથી કેટલા ગણી પાઈ આવી ? જ. આના જેટલીજ. જે ભારે એકમની કિંમત ૨ આના પડે તો હલકા એકમની શી કિંમત પડે ? જ. ૨ પાઈ. આનાથી કેટલી ગણી આવી ? જ. આના જેટલીજ. ભારે એકમના આનાથી કેટલી ગણી પાઈ આપવી પડે છે ? જ. આના જેટલીજ. માટે.

૨) ભારે એકમના આના જેટલીજ પાઈ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત ૧ પૌંડ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. પૌંડના ૧૨ મા ભાગ જેટલી. પૌંડનો ૧૨ મો ભાગ શું ? જ. ૨૦ પેન્સ. પૌંડથી કેટલા ગણ્યા પેન્સ પડે ? જ. ૨૦ ગણ્યા. માટે.

બીજી ચોપડીનો “ફિક્શન શિક્ષક” ત્રણ આના. [૩૧

૩) ભારે એકમના પૌંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમની કિંમત ૧ શિલિંગ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે? જ. ૧ પેન્સ. શિલિંગથી કેટલા ગણા પેન્સ પડે? જ. શિલિંગ જેટલા. ભારે એકમના શિલિંગથી કેટલા ગણા પેન્સ આપવા પડે? જ. શિલિંગ જેટલાજ માટે

૪) ભારે એકમના શિલિંગ જેટલાજ પેન્સ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

પહેલી રીત. (૧) રૂપીઆથી ૧૬ ગણી પાછ. (૨) આના જેટલીજ પાછ. (૩) પૌંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ. (૪) શિલિંગ જેટલાજ પેન્સ.

૧ રૂપીઆનો ૧૬ મો ભાગ શું? જ. એક આનો, એ રૂપીઆનો સોળમો ભાગ શું? જ. એ આના. ૩. ૩ નો ૧૬ મો ભાગ શું? જ. ત્રણ આના. માણીનો ૧૬ મો ભાગ શું? જ. ૦૧૧ મણુ. ગ્રાસનો ૧૬ મો ભાગ શું? જ. ૦૧૧ ડઝન. ડઝનનો ૧૬ મો ભાગ શું? જ. ૦૧૧ નંગ. વર્ષનો ૧૬ મો ભાગ શું? જ. ૦૧૧ મહીનો. વેંતનો ૧૬ મો ભાગ શું? જ. ૦૧૧ આંગળ. ધુટનો ૧૬ મો ભાગ શું? જ. ૦૧૧ ઈંચ. તોલાનો ૧૬ મો ભાગ શું? જ. ૦૧૧ માસો. પૌંડ ટ્રોયનો ૧૬ મો ભાગ શું? જ. ૦૧૧ ઔંસ ટ્રોય. એક રૂપીએ માણી હોય તો એક આનાનું કેટલું આવે? જ. ૦૧૧ મણુ. ત્યારે

એક રૂપીએ ગ્રાસ, ડઝન, વરસ, વેંત, ધુટ, તોલો અને પૌંડ ટ્રોય હોય તો એક આનામાં કેટલું આવે? જ. ૦૧૧ ડઝન, ૦૧૧ નંગ, ૦૧૧ મહીનો, ૦૧૧ આંગળ, ૦૧૧ ઈંચ, ૦૧૧ માસો અને ૦૧૧ ઔંસ

૩૨] સુરત શહેરનો “ભૂગોળ શિક્ષક” ત્રણ આના.

દ્રોણ આવે. આનાનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ઉપઆનો. જો ઉપરનો ભાવ એક આનાનો હોય તો એક ઉપઆનામાં કેટલું આવે ? જ. દેશ. માટે

બીજી રીત—જેટલા રૂપીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે તેટલાજ આનામાં હલકું પરિમાણ ૦૧૧ આવે.

સૂચના:—જેમ રૂપીઆનો ૧૬ મો ભાગ આના છે, તેમ આનાનો ૧૬ મો ભાગ ઉપઆના છે. તેમજ પાંચનો ૧૬ મો ભાગ ઉપપાંચ (કાચી પાંચ) છે, માટે રૂપીઆના ભાવમાં આના જવાબ આવતો હોય તો આનાના ભાવમાં ઉપઆના જવાબ આવે, તેમ રૂપીઆના ભાવમાં પાંચ જવાબ આવતો હોય તો આનાના ભાવમાં ઉપપાંચ જવાબ આવે.

હલકાથી ભારે કેટલા ગણા છે ? જ. ૧૨ ગણા.

હવે જો હલકા એકમની કિંમત ૧ રૂપીઓ, ૧ આનો, ૧ પૈસો, ૧ પાંચ, ૧ પૌંડ, ૧ શિલિંગ, ૧ પેન્સ, ૧ ફાર્થિંગ પડે તો ભારે એકમની કિંમત શું પડે ? જ. ૧૨ ગણી એટલે ૧૨ રૂ. ૧૨ આના=૦૧૧ રૂ. ૧૨ પૈસા=૩ આના. ૧૨ પાંચ=૧ આનો. ૧૨ પૌંડ. ૧૨ શિલિંગ. ૧૨ પેન્સ=૧ શિલિંગ. ૧૨ ફાર્થિંગ=૩ પેન્સ પડે.

- ૧) હલકા એકમની કિંમત ૧ રૂપીઓ પડે તો ભારે એકમની શી ? ૧૨ રૂ.
 ૨) “ “ “ ૧ આનો “ “ “ “ ? ૦૧૧ રૂ.
 ૩) “ “ “ ૧ પૈસો “ “ “ “ ? ૩ આના
 ૪) “ “ “ ૧ પાંચ “ “ “ “ ? ૧ આનો
 ૫) “ “ “ ૧ પૌંડ “ “ “ “ ? ૧૨ પૌંડ.
 ૬) “ “ “ ૧ શિલિંગ “ “ “ “ ? ૧૨ શિ.
 ૭) “ “ “ ૧ પેન્સ “ “ “ “ ? ૧ શિ.
 ૮) “ “ “ ૧ ફાર્થિંગ “ “ “ “ ? ૩ પેન્સ.

હુલકા એકમ પરથી ભારે એકમની કિંમત:—

પહેલી રીત—(૧) આનાથી પોણા રૂપીઆ (૨) પૈસાથી ત્રણ ગણા આના. (૩) પાંચ જેટલાજ આના. (૪) પેન્સ જેટલીજ શિલિંગ. (૫) ફાર્થિંગથી ત્રણ ગણા પેન્સ.

૧ આનાનું ૦૥૥ મળુ આવે તો ૧૬ આનાનું કેટલું આવે ? જ. ૧૨ મળુ. એક આનાનું ૥૥૥ મળુ તો ૧ રૂપીઆનું કેટલું ? જ. ૧૨ મળુ અથવા માણી.

૧ ઉપઆનાનું ૦૥૥ મળુ આવે તો ૧૬ ઉપઆનાનું કેટલું ? જ. ૧૨ મળુ. ૧ ઉપઆનાનું ૦૥૥ મળુ આવે તો ૧ આનાનું કેટલું ? જ. ૧૨ મળુ અથવા માણી.

એક આનામાં ૦૥૥ મળુ, ૦૥૥ ડઝન; ૦૥૥ નંગ, ૦૥૥ મહીનો, ૦૥૥ આંગળ, ૦૥૥ ઇંચ, ૦૥૥ માસો, ૦૥૥ ઐસ ટ્રોય આવે તો એક રૂપીઆમાં કેટલું આવે ? જ. ૧ માણી, ૧ ગ્રાસ, ૧ ડઝન, ૧ વર્ષ, ૧ વેંત, ૧ ફુટ, ૧ તોલો, અને ૧ પૌંડ ટ્રોય આવે.

બીજી રીત—જેટલા આનામાં હુલકું પરિમાણ ૦૥૥ આવે તેટલાજ રૂપીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે.

૧૨ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુચીઓ.

- ૧) જેટલે રૂપીએ માણી તેથી ૧૬ ગણી પાંચએ મળુ
- ૨) જેટલે રૂપીએ ડઝન તેથી ૧૬ ગણી પાંચએ નંગ
- ૩) જેટલે રૂપીએ ગ્રાસ તેથી ૧૬ ગણી પાંચએ ડઝન
- ૪) જેટલે રૂપીએ વરસ તેથી ૧૬ ગણી પાંચએ મહીનો
- ૫) જેટલે રૂપીએ ફુટ તેથી ૧૬ ગણી પાંચએ ઇંચ
- ૬) જેટલે રૂપીએ તોલો તેથી ૧૬ ગણી પાંચએ માસો

અ] મુખ્ય ઇલાકાની વ્યવસ્થાની પ્રતિભાવમાળા ૪ આના.

- ૭) જેટલે આને માણી તેટલીજ પાઈએ મેણ.
- ૮) જેટલે આને ડઝન તેટલીજ પાઈએ નંગ.
- ૯) જેટલે આને ગ્રાસ તેટલીજ પાઈએ ડઝન.
- ૧૦) જેટલે આને વર્ષ તેટલીજ પાઈએ મહીનો.
- ૧૧) જેટલે આને ડુટ તેટલીજ પાઈએ ઇંચ.
- ૧૨) જેટલે આને તોલો તેટલીજ પાઈએ માસો.

ઉદાહરણ—૧) ૧૦૦૦ રૂપીએ ગ્રાસ તો ડઝનનું શું ?

(૧૦૦૦ × ૧૬ = ૨૦૮ પાઈ = ૧૭ આના = રૂ. ૧) ~ ૩. ૧૨૦૦ ÷ ૬૨ = ૩. ૧) ~

૧૨૦૦ ÷ ૬૨ = ૩. ૧) ~ [૧૨૦૦ આનાનું ૦૦૦ ડઝન માટે

૧૨૦૦ ÷ ૦૦૦ = ૧૭ આના = રૂ. ૧) ~

૨) રૂ. ૦) = ડઝન તો એક નંગનું શું ?

(આના જેટલીજ પાઈ માટે ત્રણ પાઈ = રૂ. ૦) ૦૦

૩) ૩ પૈસે તોલો તો એક માસાનું શું ? (૩ × ૦૦ = ૦૦૦ પાઈ.)

૪) ૧૫ પૌંડે ગ્રાસ તો ડઝનનું શું ? પૌંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ.

(૧૫ × ૨૦ = ૩૦૦ પેન્સ = ૨૫ શિલિંગ = ૧૦ પૌંડ.)

૫) ૨૦ શિલિંગે ડુટ તો ઇંચનું શું ?

(શિલિંગ જેટલીજ પેન્સ માટે ૨૦ પેન્સ)

૬) ૩ પેન્સનું ડઝન તો ૧ નંગનું શું ? (૩ × ૬ = ૧૮ શિલિંગ)

૭) રૂ. ૧૪૪નું વરસ તો રૂ. ૯) માં કેટલા માસ નોકરી કરવી ?

રૂ. ૯ = ૧૪૪ આના. રૂપીઆ જેટલાજ આના છે માટે ૦૦૦ માસ.

૮) ૧૨ આને ડઝન તો ૦૦૦ આનાનું કેટલું ?

(૦૦૦ આનો = ૧૨ ઉપઆના આના જેટલાજ ઉપઆના છે.
માટે ૦૦૦ નંગ.)

હિંદુસ્તાનની ૩૫૦ બુગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આના. [૩૫]

- ૯) ૬ રૂપીઆનું મણુ તો માણીનું શું ? (રૂ. ૬×૧૨=૭૨ રૂ.)
- ૧૦) રૂ. ૧૦૦ એ ડઝન તો ગ્રોસનું શું ? આનાથી ૧૦૦ રૂપીઆ માટે
(૧૦ આના×૧૦૦=૧૦૦૦ રૂ.)
- ૧૧) ૩ પૈસે ઇંચ તો ફુટનું શું ? (૩×૩=૯ આના=૩. ૦૦૦)
- ૧૨) ૨ પાઇએ ઇંચ તો ફુટનું શું ? (પાઇ જેટલાજ આના માટે ૨ આના)
- ૧૩) ૩૦ પૈડાની ઔસ દવા મળે તો ૧ પૈડા ટ્રોયનું શું ?
(પૈડા ૩૦×૧૨=૪૨ પૈડા)
- ૧૪) ૩ શિલિંગે ઔસ દવા મળે પૈડા ટ્રોયનું શું ?
(શિલિંગ ૩×૧૨=૩૬ શિ=૧૧૧ પૈડા ૬ શિ.)
- ૧૫) ૪ પેન્સનું નંગ તો ડઝનનું શું ?
(પેન્સ જેટલાજ શિલિંગ, માટે ૪ શિલિંગ)
- ૧૬) ૨૦૦ ફાર્થિંગે ઇંચ તો ફુટનું શું ? (૨૦૦×૩=૬૦૦ પેન્સ)
- ૧૭) ૩ આનાનું ૧૦૦૦ ડઝન તો રૂ. ૩) માં કેટલું આવે ?
(આના જેટલાજ રૂપીઆ છે માટે ૧ ગ્રોસ.)
- ૧૮) રૂ. ૧૮૦) નું વરસ તો સાત માસનું શું આપવું ?
રૂ. ૧૮૦× $\frac{૭}{૧૨}$ =૧૦૫ રૂ.
- ૧૯) ૭ માસના રૂ. ૧૦૫) તો ૧ વર્ષનું શું ? (૧૦૫× $\frac{૧૨}{૭}$ =૧૮૦ રૂ.)

મનોયત્ન ૧૩.

- ૧) રૂ. ૨૭)ના માણી વાલ મળે તો ૧ મણુનું શું ?
- ૨) રૂ. ૧૮) ગ્રોસ પેનશીલ મળે તો ૧૨ પેનશીલનું શું ?
- ૩) રૂ. ૨૧) વર્ષનો પગાર હોય તો ૧ મહીનાનું શું મળશે ?
- ૪) રૂ. ૨૫૦૦ તોલો મળે તો માસાનું શું બેશે ?

૩૬] ચૌથી કૅપડીનાં અર્થ સાહ સાત આનાં.

- ૫) રૂ. ૦/૩૫ તોલો તો માસાનું શું ?
 ૬) ૮ પૈસે ડઝન કેળાં મળે તો ૧ કેળાનું શું આપવું ?
 ૭) રૂ. ૧/૮૫ ધા કાગળ મળે તો ૨ તાવનું શું ?
 ૮) ૧ કેરીની રૂ. ૦/૧૧૨ તો ડઝન કેરીનું શું પડે ?
 ૯) રૂ. ૧/૧૧૮ ડઝન કેરી મળે તો ૪ કેરીનું શું પડે ?
 ૧૦) ૭ પાઈની ૩ પેન તો ૩ ડઝન પેનનું શું આપવું ?
 ૧૧) ૧ માસાનો ૧૫૫ પૈસો તો તેલાનું શું ?
 ૧૨) ૨૫૫ આને નંગ તો ડઝનનું શું ?
 ૧૩) મહીને ૮ પાઈની દીવાસળી વપરાય તો ૧ વરસમાં દીવાસળીનું
 કેટલું ખર્ચ થશે ?
 ૧૪) મહીનાનું બાકું રૂ. ૩/૩૫ તો વર્ષનું કેટલું ?
 ૧૫) રૂ. ૩/૩૫નું ૧૨ શેર તો રૂ. ૫/૮૫ નું કેટલું આવશે ?
 ૧૬) રૂ. ૧/૧૮ તોલે ચાદી મળે તો ૫ માસાનું શું ?
 ૧૭) રૂ. ૨/૧૫ તોલો સોનું તો ૪ માસાનું શું ? ૧૨ વાલનું શું ?
 ૧૮) ૨ માસાના રૂ. ૪/૧૫ તો ૩ તોલાનું શું ?
 ૧૯) વર્ષનું વ્યાજ રૂ. ૮) તો ૧ મા મહીનાનું કેટલું ?
 ૨૦) રૂ. ૬/૧૫ ની ૩ શેર એલચી મળે તો ૨ મા મળુનું શું ?
 ૨૧) રૂ. ૪/૮) ગાલ્લી વાલ મળે તો ૩ મળુનું શું ?
 ૨૨) રૂ. ૨/૭ માણી ધઉં મળે તો ૩ મળુનું શું ?
 ૨૩) રૂ. ૧/૫ મા મોટા હારો તો ૧ મા મળુનું શું ?
 ૨૪) રૂ. ૨ મહીનાના રૂ. ૮) તો પાંચ દિવસનું શું ?
 ૨૫) ૧ મા બેડીઆના રૂ. ૨/૫ મા તો બે મળુનું શું ?
 ૨૬) રૂ. ૧/૮ મા કાથળો ધઉં તો ૧ મા મળુ ૨ મા શેરનું શું ?

પાંચમા ધોરણનો “ મુખ્યગણિત શિક્ષક ” આર અના. ૧૩૭

- ૨૭) રૂ. ૨૧૦૦ તોલો સોનું મળે તો રૂ. ૨) ૧ નું કેટલું આવશે ?
 ૨૮) ૧૦૦ ખાંડીના રૂ. ૬૦૦૦ તો રૂ. ૫૦૦ નું કેટલા મળે ?
 ૨૯) રૂ. ૦.૦૦૦૦ શેર ભીડા તો ૬ પૈસાભારતું થું ?
 ૩૦) ૧૦ શેર ગોળનો રૂ. ૧૦૦ તો રૂ. ૧૮૦૦ નો કેટલો આવશે ?
 ૩૧) રૂ. ૩૦૦ ની ૩૦૦ મળુ સાકર તો ૧૨૦૦ શેરનું થું ?
 ૩૨) ૪ મહીનાના રૂ. ૩૬૦૦ તો ૧૦ દિવસનું થું ?
 ૩૩) રૂ. ૧) નું ૧૦૦ શેર તો રૂ. ૦.૦૦૦૦ નું કેટલું ?
 ૩૪) રૂ. ૧૦૦૦૦૦ નું ૧ માસો સોનું આવે તો તોલાનો ભાવ શો ?
 ૩૫) રૂ. ૩૦૦૦ નું ૨૪ મળુ તો રૂ. ૩૦૦૦૦૦ નું કેટલું ?
 ૩૬) રૂ. ૧૦૦૦૦ નું ૦૦૦ મળુ તો રૂ. ૧૦૦૦ નું કેટલું ?
 ૩૭) રૂ. ૬૦) એ ગ્રાસ ટોપી મળે તો ૭ ટોપીનું થું ?

૨૪ ગુણોત્તર આવે એવાં કેળેકો.

ગજ ને તસુ; ભાર ને મળુ; ધા ને તાવ; ટાંક ને રંતી; પેનીવેટ
 ને ગ્રેષન; હાથ ને આંગળ.

*ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

(૧) રૂપિયાથી ૮ ગણી પાઇ.	(૨) આનાથી અડધી પાઇ
(૩) પાઇથી દસ ગણા પેન્સ.	(૪) શિલિંગથી અડધા પેન્સ

*હલકા એકમ પરથી ભારે એકમની કિંમત:—

(૧) આનાથી દોઢા રૂપિયા	(૨) પૈસાથી ૭ ગણા આના.
(૩) પાઇથી બમણા આના.	(૪) પેન્સથી બમણા શિલિંગ.
(૫) શિલિંગથી અડધા શિલિંગ.	

*૨૪ ગુણોત્તરમાં ૧૨ ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

*૨૪ ગુણોત્તરમાં ૬૬ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

૩૮ સુરત જિલ્લાના “ભૂગણ શિક્ષક” ત્રણ આના.

૨૪ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ ગજ તેથી ૮ ગણી પાછએ તસુ.
૨. જેટલે રૂપીએ ભાર તેથી ૮ ગણી પાછએ મણુ.
૩. જેટલે રૂપીએ ધા તેથી ૮ ગણી પાછએ તાવ.
૪. જેટલે રૂપીએ ટાંક તેથી ૮ ગણી પાછએ રતી.
૫. જેટલે આને ગજ તેથી ૦૧ પાછએ તસુ.
૬. જેટલે આને ભાર તેથી ૦૧ પાછએ મણુ.
૭. જેટલે આને ધા તેથી ૦૧ પાછએ તાવ.
૮. જેટલે આને ટાંક તેથી ૦૧ પાછએ રતી.

મનોચત્ર ૧૪.

- ૧) રૂ. ૧૮૦) ભાર કપાસ મળે તો મણુનું શું ?
- ૨) રૂ. ૧૧૧૧નું ગજ તો તસુનું શું ?
- ૩) રૂ. ૪૧૧ એક ગજ ફલાનલ મળે તો તસુનું શું ?
- ૪) રૂ. ૭૧ એ ગજ વીનીસન તો તસુનું શું ?
- ૫) રૂ. ૮૫)ના ભાર ધઉં મળે તો ૧૧૧૧ ભાર ૬ મણુનું શું ?
- ૬) રૂ. ૧૧૧૧ના ધા કાગળ મળે તો ૨૧૧ ધા ૧ તાવનું શું ?
- ૭) રૂ. ૦૧૧૧૧ નું ૧ તસુ તે ગજનું શું ?
- ૮) રૂ. એક તાવની દોઢ પાઈ તો ૨ ધા ૪ તાવનું શું ?
- ૯) રૂ. ૧૨૬) ભાર કપાસ તો રૂ. ૩૬૧૧૧ તો ફેટલો આવે ?
- ૧૦) રૂ. ૯૦) ભાર તો ૧૧૧ મણુનું શું ?
- ૧૧) રૂ. ૭૨) ભાર તો ૨૧ મણુનું શું ?
- ૧૨) રૂ. ૮૧) ભાર તો રૂ. ૧૬૧૧૧૧ નું કેટલું આવે ?
- ૧૩) રૂ. ૫૪૧ ભાર તો રૂ. ૧૧૧૧૧૧૧ કેટલું ?

ગુજરાતની સાઠ બુગાજની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ વ્યાના. [૩૯]

- ૧૪) રૂ. ૭૬૧૧૧- બાર તો બા કળશીનું શું ?
- ૧૫) માણીના રૂ. ૨૪) તો ૧૧ માણી બા મણુનું શું ?
- ૧૬) રૂ. ૧૫૧૧- ગજ તો બા ગજ ૫ તસુનું શું ?
- ૧૭) રૂ. ૧૩૨) બાર તો ૨૧ મણુ ૫ શેરનું શું ?
- ૧૮) રૂ. ૨૧ ની ૨૧ ગજ છોટ તો ૨૧ તસુનું શું ?
- ૧૯) રૂ. ૨૧ નું એક વાર તો ૨૧ તસુનું શું ?
- ૨૦) રૂ. ૨૧ ગજ તો રૂ. ૧૧૧૧ નું કેટલું ?
- ૨૧) રૂ. ૨૫૧૧ ગજ તો રૂ. ૧૧૧૧૧ નું કેટલું ?
- ૨૨) રૂ. ૦,૬૬ નું ૧૧ તસુ તો ૧૧ ગજનું શું ?
- ૨૩) ૩ લક્ષના રૂ. ૧૧૧૧૧ તો ૩ ગજનું શું ?
- ૨૪) રૂ. ૧૧૧૧૧ થા કાગળ મળે તો રૂ. ૧૧ ના કેટલા ?
- ૨૫) ૨ તાવની ૫ પાઈ તો ૨ ધાનું શું ?
- ૨૬) રૂ. ૪૫૧ના બાર કાલાં મળે તો રૂ. ૧૧૧૧૧ના કેટલા ?
- ૨૭) રૂ. ૭૬૧૧ ના ટાંક મોતી મળે તો ૫ રતીનું શું ?
- ૨૮) ૧૧ કળશીના રૂ. ૨૪૧૧૧ તો બા મણુનું શું ?
- ૨૯) રૂ. ૧૨૧૧ નું બા કળશી તો મણુનું શું ?
- ૩૦) રૂ. ૭૪૧ ગાલ્લી તો ૧૧ મણુનું શું ?
- ૩૧) ૧૧ શેર એલચીના રૂ. ૩૧૧૧ તો શેર ૦,૬૬નું શું ?
- ૩૨) મોટા હારાના રૂ. ૭૨) તો બા મણુ ૫ શેરનું શું ?
- ૩૩) ૪ મહીનાના રૂ. ૨૫૧૧૧ તો ૫ દિવસનું શું ?
- ૩૪) ૫ દિવસના રૂ. ૧૧૧૧ તો બા વર્ષ ૧ માસનું શું ?
- ૩૫) રૂ. ૨૬૧ નું બા ગાલ્લી ૧૧ મણુ તો રૂ. ૧૧૧૧ નું કેટલું ?
- ૩૬) ૧૧ મણુના રૂ. ૪૧૧૧ તો રૂ. ૧૧૨૧૧ નું કેટલું આવે ?
- ૩૭) રૂ. ૫૬૧ નું ૧૧ માણી તો ૨૫ મણુનું શું ?

૪૦] સુરત જિલ્લાનો “બુદ્ધિગામી” ત્રણ આના.

૪૮ ગુણોત્તર આવે એવાં કોટકો.

ગદિઆણા ને રતી; ધડી ને શેર; બાર ને અધમણીઓ; માણી
ને દશશેર; ગજ ને ૦૦ તસુ; ધા ને ૦૦ તાંવ; ટાંક ને ૦૦ રતી;
પેનીવેટ ને ૦૦ ગ્રેધન.

*બારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

(૧) રૂપીઆથી ૪ ગણી પાછ.	(૨) આનાથી ૦૧ ગણી પાછ.
(૩) પૌંડથી ૫ ગણા પેન્સ.	(૪) શિલિંગ જેટલાજ ક્ષર્ધિંગ.

+હલકા એકમ ઉપરથી બારે એકમની કિંમત:—

(૧) આનાથી ૩ ગણા રૂપીઆ.	(૨) પૈસાથી ૦૦૦ રૂપીઆ.
(૩) પાછથી ૪ ગણા આના.	(૪) પેન્સથી ૪ ગણા શિલિંગ.
(૫) ક્ષર્ધિંગ જેટલા શિલિંગ.	

૪૮ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ ગદિઆણા	તેથી ચોગણી પાછએ રતી.
૨. જેટલે રૂપીએ ધડી	તેથી ચોગણી પાછએ શેર.
૩. જેટલે આને ગદિઆણા	તેથી ૦૧ ગણી પાછએ રતી.
૪. જેટલે આને ધડી	તેથી ૦૧ ગણી પાછએ શેર.

મનોચત્ન ૧૫.

- ૧) રૂ. ૧૨) ગદિઆણા સોનું મળે તો રતીનું શું ?
૨) રૂ. ૧૦૦ ગદિઆણા તો ૧ રતીનું શું ?

*૪૮ ગુણોત્તરમાં ૨૪ ના ગુણોત્તરથી ૦૦૦ કિંમત.

૪૮ ગુણોત્તરમાં ૧૨ ના ગુણોત્તરથી ૦૧ કિંમત.

>૪૮ ગુણોત્તરમાં ૬૪ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

૪૮ ગુણોત્તરમાં ૬૪ ગુણોત્તરથી ચારગણી કિંમત.

ચોથી ભાગીના “પિક્ચરેશન સિક્ષક” ચાર આના. [૪૧]

- ૩) રૂ. ૦) ગદિઆણો તો ૩ રતીનું શું ?
- ૪) રૂ. ૭ા નું ગજ તો તસુનું શું ?
- ૫) રૂ. ૧ાના ધા કાગળ મળે તો ૧ તાવનું શું ?
- ૬) રૂ. ૦)નાના ૧૦ શેર બોર તો માણીનું શું ?
- ૭) રૂ. ૦ા મણુ ધડિની દળ મણી રૂ. ૦)ના તો ભારની કેટલી ?
- ૮) રૂ. ૧૮ાા ધડી રૂ. મળે તો ૩ શેરનું શું ?
- ૯) ધડી રૂના રૂ. ૨૮) તો રૂ. ૩ા નું કેટલું ?
- ૧૦) રૂ. ૦)નું ૦ા રતી તો ટાંકનું શું ?
- ૧૧) રૂ. ૭૨)એ ગાલ્લી તો ૨૫ શેરનું શું ?
- ૧૨) ૨ા મણુનો રૂ. ૧) તો ૧ા શેરનું શું ?
- ૧૩) ૨ા શેરના રૂ. ૦)ના તો ૮ મણુનું શું ?
- ૧૪) રૂ. ૨૭) માણી તો ૦ા મણુનું શું ?
- ૧૫) ભારના રૂ. ૬૦) તો રૂ. ૧ા નું કેટલું ?
- ૧૬) રૂ. ૩૦ાાનું ભાર તો ૦ા મણુનું શું ?
- ૧૭) ધડીના રૂ. ૧ાા તો ૦ા મણુનું શું ?
- ૧૮) રૂ. ૧૨ા માં ૧ા વસો જમીન મળે તો વીંધાનું શું ?
- ૧૯) ૨ા વસા જમીનનું ગણોત રૂ. ૦ાા તો ૫ વીંધાનું શું ?
- ૨૦) રૂ. ૩ાા નું ૩ શેર તો રૂ. ૦)નું કેટલું ?
- ૨૧) રૂ. ૭) નું ૫ શેર તો ૬ મણુનું શું ?
- ૨૨) રૂ. ૦) નું શેર તો રૂ. ૩ા નું કેટલું ?
- ૨૩) ૧ા શેરના રૂ. ૦ા તો ૧ા મણુનું શું ?
- ૨૪) રૂ. ૧૩ા ગદિઆણો તો રૂ. ૦ા નાનું કેટલું ?
- ૨૫) રૂ. ૦)નાર પાઈનું રતી તો ગદિઆણાનું શું ?
- ૨૬) રૂ. ૦)ના નું ૦ાા તસુ તો રૂ. ૪ા નું કેટલું ?

૪૨] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાદા સાત આનં.

- ૨૭) ૩. ૧ાનું ૦ા મણુ તો ૩. ૬૩) નું કેટલું ?
 ૨૮) ૩ બારના ૩. ૨૭૦) તો ૦ા મણુનું શું ?
 ૨૯) ૩. ૦ાનું નું મણુ તો ૩. ૭ા નું કેટલું ?
 ૩૦) ૩. ૧ા મણુના ૩. ૦ાનું તો ૨ા ગાલ્લી ૪ા મણુનું શું ?
 ૩૧) ૩. ૦ાનું નું ૨ા શેર તો ૩ મણુનું શું ?

૯૬ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

તોલો ને રતી; બાર ને દશસેર; માણી ને પાંચસેર; ધણી ને ૦ા શેર; પેનીવેટ ને ૦ા ઝેઘન.

*બારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- (૧) રૂપીઆથી બમણી પાછ. (૨) પૌંડથી અઢીગણા પેન્સ.
 (૨) શિલિંગથી અડધા ક્વાર્ટિંગ.

× હલકા એકમ પરથી બારે એકમની કિંમત.

- (૧) આનાથી ૬ ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી દોઢ ગણા રૂપીઆ.
 (૪) પાછથી અડધા રૂપીઆ. (૪) પેન્સથી આઠ ગણા શિલિંગ
 (૫) ક્વાર્ટિંગથી બમણા શિલિંગ.

૯૬ ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

- (૧) જોટલે રૂપીએ તોલો તેથી બમણી પાછએ રતી.

*૯૬ ના ગુણોત્તરમાં ૪૮ ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

૯૬ ના ગુણોત્તરમાં ૨૪ ના ગુણોત્તરની ૦ા કિંમત.

૯૬ ના ગુણોત્તરમાં ૧૨ ના ગુણોત્તરથી આઠમા ભાગની કિંમત.

×૯૬ ગુણોત્તરમાં ૬૬ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

” ” ૬૬ ” યોગણી ”
 ” ” ૩૩ ” ૮ મણી ”

અનોડયત્ન ૧૬.

- ૧) રૂ. ૨૪) તોલો તો ૧ રતીનું શું ?
- ૨) રૂ. ૨૫૦ તોલો તો ૨ રતીનું શું ?
- ૩) રૂ. ૧૨૬) બાર તો ૦૧ મથુનું શું ?
- ૪) રૂ. ૨૧) માણી તો ૫ શેરનું શું ?
- ૫) ધડી રૂના રૂ. ૨૫) તો અમ્છેર રૂનું શું ?
- ૬) રૂ. ૧૦૦ તોલો ૨ વાલનું શું ?
- ૭) બારના રૂ. ૧૩૨) તો ૨૧ મથુનું શું ?
- ૮) રૂ. ૦૮૦નું રતી તો તોલાનું શું ?
- ૯) રતીના રૂ. ૦૮૦ તો તોલાનું શું ?
- ૧૦) રૂ. ૦)૦૧ ૧ પાઈનું રતી તો ૦૦૦ તોલાનું શું ?
- ૧૧) ૦૦ શેર રૂના રૂ. ૦૦૦ તો ધડીનું શું ?
- ૧૨) રૂ. ૪૦૦ એ ગજ તો ૦૧ તથુનું શું ?
- ૧૩) રૂ. ૬૨૦૦ એ ગાલ્લી તો ૧૨૦૦ શેરનું શું ?
- ૧૪) રૂ. ૪૭૦૦ નું ૩ ધડી નો ૧૦૦ શેરનું શું ?
- ૧૫) બારના રૂ. ૭૪૦૦ તો ૦૦૦ મથુનું શું ?
- ૧૬) ૨૪ મથુના રૂ. ૩૭૦૦ તો ૦૧ મથુનું શું ?
- ૧૭) રૂ. ૦)૦૧ નું ૦૦૦ રતી તો ૧ ગદિઆણુનું શું ?
- ૧૮) ૧૨ મથુના રૂ. ૧૮૦૦૦ તો ૫ શેરનું શું ?
- ૧૯) રૂ. ૧૨૦૦૦ એ સીમ કાગળ તો રૂ. ૦૧ ૦૦૦ કેટલા ?
- ૨૦) રૂ. ૨૮૦૦૦ તોલો તો રૂ. ૧૦૦૦૦૦નું કેટલું ?
- ૨૧) રૂ. ૧)નું ૧૨ શેર તો નવટાંકનું શું ?
- ૨૨) રૂ. ૦૦૦૦૦૦૦૦૦ શેર તો ૩ માસ ૬ દિવસનું શું ?

૪૬] પહેલા ધોરણનો “મુખ્યશાસ્ત્રિત શિક્ષક” પાણાએ આના.

- ૨૩) તસુના રૂ. ૦)૪૫૦ તો ૪ ગજનું શું ?
 ૨૪) ૦૫ મણના રૂ. ૧-૧૧ તો રૂ. ૩૭૫ નું કેટલું ?
 ૨૫) ૭ પાઇનું ૦૫ મણ તો રૂ. ૩૫૦ નું કેટલું ?
 ૨૬) રૂ. ૨૪) એ માણી તો રૂ. ૧૨ નું કેટલું ?
 ૨૭) ૫ શેરના રૂ. ૦)૪૫૦ તો ૧૨ મણનું શું ?
 ૨૮) રૂ. ૦૫૦ ના ૫ તાવ તો રીમનો ભાવ શો ?
 ૨૯) રૂ. ૨૫૦ રીમ કાગળ તો ૫ તાવનું શું ?
 ૩૦) તોલાનો રૂ. ૧૫૦ તો રૂ. ૦૫ રૂપિયાનું કેટલું ?
 ૩૧) રૂ. ૧)નું ૧૨ શેર મીઠું મળે તો શેર ૦)૪૫૦ નું શું ?

પ્રકરણ ૫.

૨૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કેલકુલે.

કાડી ને નંગ; ખાંડી ને મણ; રીમ ને ધા; હાથ ને તસુ;
 વીંધુ ને વસો; ભાર ને ધરી; ટન ને હંદ્રવેટ.

ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપિયાથી ૫ ગણા દોકડા અથવા ૪ ગણા સુરતી પૈસા.
- ૨) આનાથી પાંચ ગણી બદામ અથવા ૦૫ ગણા સુરતી પૈસા.
- ૩) પૌંડ જેટલાજ શિલિંગ.

ખીજી રીત—જેટલા રૂપિયામાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે તેટલાજ
 આનામાં હલકું પરિમાણ ૧ આવે.

હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી ૧૫ ગણા રૂપિયા. ૨) પૈસાથી ૫ ગણા આના.
- ૩) શિલિંગ જેટલા પૌંડ ૪) ફાર્થિંગથી ૫ ગણા પેન્સ.

પાંચમાં ધોરણના “મુખગણિત શિક્ષક” ચાર આના. [૪૫

બીજી રીત—જેટલા આનામાં હલકું પરિમાણ ૧ આવે તેટલાજ રૂપીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે.

૨૦ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ કોડી તેથી ૫ ગણે દોઢે નંગ.
૨. જેટલે રૂપીએ ખાંડી તેથી ૫ ગણે દોઢે મણ.
૩. જેટલે રૂપીએ રીમ તેથી ૫ ગણે દોઢે ધા.
૪. જેટલે રૂપીએ હાથ તેથી ૫ ગણે દોઢે તસુ.
૫. જેટલે રૂપીએ વીંધુ તેથી ૫ ગણે દોઢે વસો.
૬. જેટલે રૂપીએ વસો તેથી ૫ ગણે દોઢે કાઠી.
૭. જેટલે રૂપીએ ભાર તેથી ૫ ગણે દોઢે ધડી.
૮. જેટલે રૂપીએ ટન તેથી ૫ ગણે દોઢે હંદ્રવેટ.

(૫ દોઢકડા=૪ સુરતી પૈસા માટે ૫ ગણા દોઢકડા અથવા ૪ ગણા સુરતી પૈસા)

૯. જેટલે આને કોડી તેથી ૫ ગણી બદામે નંગ.
૧૦. જેટલે આને ખાંડી તેથી ૫ ગણી બદામે મણ.
૧૧. જેટલે આને રીમ તેથી ૫ ગણી બદામે ધા.
૧૨. જેટલે આને હાથ તેથી ૫ ગણી બદામે તસુ.
૧૩. જેટલે આને વીંધુ તેથી ૫ ગણી બદામે વસો.
૧૪. જેટલે આને વસો તેથી ૫ ગણી બદામે કાઠી.
૧૫. જેટલે આને ભાર તેથી ૫ ગણી બદામે ધડી.
૧૬. જેટલે આને ટન તેથી ૫ ગણી બદામે હંદ્રવેટ.

મનોચત્ન ૧૭.

૧) રૂ. ૧૨૫ એ કુંડી પત્થર મળે તો ૧ નંગનું શું ?

૨) રૂ. ૨૫) ની ૨૦ વળી તો ૧ નંગનું શું ?

૪૬] પહેલી ચોપડીના “ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” અઢી આના.

- ૩) રૂ. ૨૭૦ એ ખાંડી તો ૭ મણનું શું આપવું ?
- ૪) હાથ મલમલના રૂ. ૦૮૦ તો તસુનું શું ?
- ૫) રૂ. ૧૧૧૧૧૧ મણ તો ખાંડીનું શું ?
- ૬) રૂ. ૦૮૦ ની એક સ્નેટ તો ૫ ઝળ સ્નેટનું શું ?
- ૭) રૂ. ૦૮૦૦ તો એક તખ્તો મળે તો તો ૨૦ નું શું બેસે ?
- ૮) રૂ. ૮૪) એ ભાર તો ૫ ધડીનું શું ?
- ૯) રૂ. ૬૧ ની ૧૧ ધડી તો ૩ શેરનું શું ?
- ૧૦) રૂ. ૭૫) ખાંડી ચોખા મળે તો ૩૦ મણનું શું ?
- ૧૧) રૂ. ૬૭૦ ખાંડી જુવાર હોય તો રૂ. ૧ ૧ની કેટલી આવે ?
- ૧૨) રૂ. ૩૭૦ ખાંડી તો ૪૦ મણનું શું ?
- ૧૩) રૂ. ૮૫)ના ખાંડી ધઉં મળે તો ૮૦૦ મણનું શું ?
- ૧૪) ૩૦૦ મણના રૂ. ૫૦૦ બેસે તો ખાંડીનું શું ?
- ૧૫) ખાંડીના રૂ. ૫૧૧ પડે તો રૂ. ૫)માં કેટલું આવે ?
- ૧૬) રૂ. ૦૮૦ ના મણ જોર મળે તો ૨૦ મણનું શું ?
- ૧૭) રૂ. ૦૮૦૦ની ૫ શેર આમલી મળે તો ૨૦ મણનું શું ?
- ૧૮) રૂ. ૭૦૦૦૦૦ વસો તો ૩૦૦ વસા ૫ કાડીનું શું ?
- ૧૯) રૂ. ૩૭૦ એ ખાંડી તો રૂ. ૭૦ નું કેટલું ?
- ૨૦) રૂ. ૧૭૦ એ કોડી પથર મળે તો ૪ નંગનું શું ?
- ૨૧) રૂ. ૧૩૦) ભાર કપાસ મળે તો ૪ ધડીનું શું આપવું ?
- ૨૨) રૂ. ૫૦૦ રીમ તો ૧૭ ધાનું શું આપવું ?
- ૨૩) રૂ. ૪૦૦ રીમ તો ૧૦૦ ધાનું શું આપવું ?
- ૨૪) રૂ. ૦૮૦ ના ધા કાગળ મળે તો રીમનું શું ?
- ૨૫) રૂ. ૪૫) એ કોડી તો રૂ. ૬૦૦માં કેટલા નંગ ?

- ૨૬) રૂ. ૬ના કોડી પથર મળે તો રૂ. આના કેટલા ?
 ૨૭) ૩ પથરના રૂ. આના તો કોડીને લાવ શો ?
 ૨૮) રૂ. ૫ના ના ૩ કોડી પથર આવે તો ૩ પથરનું શું ?
 ૨૯) ૩૫ વળીના રૂ. ૭) એસે તો ૫ કોડીનું શું ?
 ૩૦) રૂ. ૦)ના ૪ નંબ તો ૪ કોડીનું શું ?
 ૩૧) રૂ. ૧૦નાની કુડી તો ૧૨ નંબનું શું ?
 ૩૨) રૂ. ૬ રીમ તો બે ધાનું શું ?
 ૩૩) ૧૧ હંદ્રવેટ પતરાંના રૂ. ૧૧ તો ૮નું શું ?
 ૩૪) રૂ. ૩૩ના ૯ રીમ તો ૯ ધાનું શું ?
 ૩૫) રૂ. ૬એ રીમ તો રૂ. આ આ માં કેટલા આવે ?

૪૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

શેર ને રૂપીઆભાર; મણુ ને શેર; એકર ને ગુંઠો, ૪૦ મણુનો મુઠો ને મણુ; ફાલોગ ને પોલ; રૂડ અને (પર્ય)

ભારે એકમ પરથી હજાર એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી અઢી ગણા દોઢા અથવા બમણા સુરતી પૈસા.
- ૨) આનાથી અઢી ગણી બદામ.

× હજાર એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી અઢી ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી દશ ગણા આમા.
- ૩) શિલિંગથી બમણા પાંડ. (૩) ફાર્થિંગથી ૧૦ ગણા પેન્સ.

* ૪૦ના ગુણોત્તરમાં ૨૦ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

× ૪૦ ગુણોત્તરમાં ૪૦ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

૪૦ ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુચ્ચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ શેર તેથી અઢી ગણે દોકડે રૂપીઆભાર.
  ૨. જેટલે રૂપીએ મણુ તેથી અઢી ગણે દોકડે શેર.
  ૩. જેટલે રૂપીએ મુડા તેથી અઢી ગણે દોકડે મણુ.
  ૪. જેટલે રૂપીએ એકર તેથી અઢી ગણે દોકડે ગુંઠો.
- [૨૥ દોકડા=૨ સુરતી પૈસા માટે અઢી ગણા દોકડા અથવા અમણા સુ.૦ પૈસા.]
૫. જેટલે આને શેર તેથી અઢી ગણી બદામે રૂપીઆભાર.
  ૬. જેટલે આને મણુ તેથી અઢી ગણી બદામે શેર.
  ૭. જેટલે આને મુડા તેથી અઢી ગણી બદામે મણુ.
  ૮. જેટલે આને એકર તેથી અઢી ગણી બદામે ગુંઠો.

મનોચત્ર ૧૮.

- ૧) રૂ. ૨૥ એ શેર એલચી મળે તો ૧ રૂપીઆભારનું શું
૧ નવટાંકનું શું ? ૧ અધોળનું શું ?
- ૨) રૂ. ૫)નું શેર કેસર મળે તો રૂ. ૦)નું કેટલું આવે ?
- ૩) રૂ. ૩૥ એ શેર હોંગ મળે તો અધોળનું શું ?
- ૪) રૂ. ૦)ની રૂપીઆભાર એલચી આવી તો શેરનો ભાવ શો ?
- ૫) રૂ. ૧૥ શેર હોંગ મળે તો ૭ રૂપીઆભારનું શું ?
- ૬) રૂ. ૨૥ માં શેર ૮) હોંગ આવી તો ૨૥ શેરનું શું ?
- ૭) રૂ. ૦)નાના શેર ભોંડા મળે તો મણુનું શું ?
- ૮) રૂ. ૧) નું શેર ઘી આવે તો રૂ. ૦)નું કેટલું આવે ?
- ૯) રૂ. ૨૥ એ શેર એલચી તો રૂ. ૦)ની કેટલી આવે ?
- ૧૦) રૂ. ૨૧ એ શેર હોંગ હોય તો રૂ. ૦૥નાની કેટલી આવે ?

હિંદુસ્તાનની સા. ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના. [૪૬

- ૧૧) ૩. ૩૭૫નું મણુ ધી મળે તો ૧૭ શેરનું શું ?
- ૧૨) ૨૫ શેર ધીના ૩. ૨૫૫૫ આપ્યા તો મણુનું શું ?
- ૧૩) ૩. ૩૮૫૫ એ મણુ ધી મળે તો ૭ શેરનું શું ?
- ૧૪) ૭ શેરના ૩. ૩૫૫૫ આપ્યા તો ૭ મણુનું શું ?
- ૧૫) ૩. ૧૦૫૫ એ મણુ સોપારી મળે તો ૩. ૧૫૫૫૫ની કેટલી આવે ?
- ૧૬) ૩. ૦૫૫૫ મણુ વેગણુ મળે તો ૩. ૦૫૫૫ના કેટલાં ?
- ૧૭) ૩. ૩૫૫૫ના મણુ ચોખા મળે તો ૩. ૧૫૫૫ના કેટલા ?
- ૧૮) ૩. ૧૫૫૫ની ૦૫૫૫ મણુ બાજરી મળે તો ૩. ૧૫૫૫ની કેટલી ?
- ૧૯) ૩. ૧૨૫૫એ માણુ તો ૧૨ શેરનું શું ?
- ૨૦) ૩. ૩૫૫૫ માં ૩ ડઝન ૪ નંગ તો ૧ નંગનું શું ?
- ૨૧) ૩. ૪૫૫૫એ ભાર તો ૦૫૫૫ મણુ ૪ શેરનું શું ?
- ૨૨) રીમના ૩. ૨૧૫૫ તો ૪ ધાનું શું ?
- ૨૩) ૦૫૫૫ શેરના ૩. ૦૫૫૫ તો ૦૫૫૫ મણુનું શું આપવું ?
- ૨૪) ૩. ૮૫૫૫ ગાલ્લી તો ૦૫૫૫ મણુનું શું ?
- ૨૫) સેંકડાના ૩. ૧૨૫૫ તો ૩. ૦૫૫૫ના કેટલા નંગ ?
- ૨૬) ૩. ૩૫૫૫એ હજાર તો ૨૫ નંગનું શું ?
- ૨૭) ૬ કોડીના ૩. ૧૮૫૫૫ તો ૩ નંગનું શું ?
- ૨૮) ૩. ૧૭) માં ૦૫૫૫ વસો તો ૧ વીંધાનું શું ?
- ૨૯) ૧૫૫૫ મણુના ૩. ૨૫૫૫ તો ૧૫૫૫ શેરનું શું ?
- ૩૦) ૩. ૫૫૫૫ના ૧૬૦ નંગ તો સવા એ આનાનાં કેટલાં ?

૧૦૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

સેંકડો ને નંગ; હજાર ને ૧૦ નંગ; ૧૦૦ મણુનો મુઠો ને મણુ.

૫૦] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાડા સાત આના.

× હુલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકની કિંમત:—

૧) રૂપીઆ જેટલાજ દોકડા. (૨) આના જેટલીજ બદામ.

* ભારે એકમ ઉપરથી હુલકા એકમની કિંમત:—

૧) આનાથી સવા છ ગણા રૂપીઆ.

૨) પૈસાથી દોઢ ગણા રૂપીઆ ને તેટલાજ આના.

૩) શિલિંગથી ૫ ગણા પૌંડ (૪) ફાર્થિંગથી ૨૫ ગણા પેન્સ.

૧૦૦ ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુચીઓ.

૧) જેટલે રૂપીએ સેંકડો તેટલેજ દોકડે નંગ

૨) જેટલે રૂપીએ મુડો તેટલેજ દોકડે મણ.

૩) જેટલે રૂપીએ હજાર તેટલાજ દોકડાના ૧૦ નંગ.

૪) જેટલે આને સેંકડો તેટલીજ બદામે મણ.

૫) જેટલે આને મુડો તેટલીજ બદામે મણ.

૬) જેટલે આને હજાર તેટલીજ બદામે ૧૦ નંગ.

મનોત્યન ૧૯.

૧) રૂ. ૩૧ના હજાર માંગલોરી નળીઆં મળે તો ૧૦નું શું ?

૨) રૂ. ૧૫) એ હજાર તો ૧૦ નંગનું શું ? ૧૦૦ નંગનું શું ?

૩) રૂ. ૩૧ એ હજાર તો ૫ આનાનાં કેટલાં ? રૂ. ૧૧૧૧નાં કેટલાં ?

× ૧૦૦ ગુણોત્તરમાં ૨૦ ના ગુણોત્તરથી પાંચમા ભાગની કિંમત.

૧૦૦ ગુણોત્તરમાં ૪૦ના ગુણોત્તરથી અઢીમા ભાગની કિંમત.

* $\frac{૧}{૧૦૦}$ ગુણોત્તરમાં $\frac{૧}{૧૦}$ ગુણોત્તરથી પાંચ ગણી કિંમત.

$\frac{૧}{૧૦૦}$ ગુણોત્તરમાં $\frac{૧}{૪૦}$ ગુણોત્તરથી અઢીગણી કિંમત.

પાંચમા ક્ષેત્રનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” ચાર આના. [૫૧

- ૪) રૂ. ૪૦૦ એ હજાર તો ૧૨ નંગનું શું?
- ૫) રૂ. ૧૦૦, ૩૦૦, ૪૦૦, ૬૦૦, ૮૦૦ એ હજાર હોય તો ૧૦ નંગનું શું? સેંકડાનું શું?
- ૬) રૂ. ૪૩૦૦ એ સેંકડો તો ૬૬ નંગનું શું?
- ૭) રૂ. ૬૦, ૧૨૦, ૧૮૦, ૨૪૦, ૩૦૦, ૩૬૦, એ સેંકડો તો ૧ નંગનું શું? ૭૩ નંગનું શું? હજારનું શું?
- ૮) રૂ. ૦૦૦૦૦ એક સ્લેટ તો ૧૦૦ સ્લેટનું શું?
- ૯) રૂ. ૦૦૦૦૦ ૧૦ કેળાં તો સેંકડાનું શું?
- ૧૦) ૧૨ પૈસાના ૧૦ કેળાં તો સેંકડાનું શું?
- ૧૧) રૂ. ૬૦૦૦ હજાર નળીઆં તો રૂ. ૧૦૦૦૦ કેટલાં?
- ૧૨) રૂ. ૭૦૦ સેંકડો તો ૪૫ નંગનું શું?
- ૧૩) ૫ ટકા લેખે રૂ. ૪૫૦નું ૧ વરસનું વ્યાજ શું?
- ૧૪) ૩, ૨, ૮, ૧૦ ટકા લેખે રૂ. ૧૦૦નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ શું?
- ૧૫) ૪, ૫, ૮, ૧૨ આનાની તેરીખે રૂ. ૫૦૦નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ શું?
- ૧૬) રૂ. ૫૦૦૦નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ રૂ. ૨૫ થયું તો દર કેટલો?
- ૧૭) ૧૦ રૂમાલના ૧૫ આના તો ૧૦૦૦ રૂમાલનું શું?
- ૧૮) રૂ. ૧૫૦ના ૧૦૦ રૂમાલ તો રૂ. ૦૦૦૦ કેટલાં?
- ૧૯) ૫ કુંડી કનકવાના રૂ. ૬૦ તો રૂ. ૦૦૦૦ કેટલાં?
- ૨૦) રૂ. ૨૬૦૦ની ૫ ખાંડી તો મળતું શું?
- ૨૧) રૂ. ૬૩૦૦એ ગાલ્લી તો ૧૨ શેરનું શું?
- ૨૨) રૂ. ૦૦૦૦૦ ૩ નંગ તો સેંકડાનું શું?
- ૨૩) ૫ આનાના ૧૨ નંગ તો ૧૨૦૦ નંગનું શું?
- ૨૪) રૂ. ૩૦૦ એ સેંકડો તો રૂ. ૨૦૦૦૦ કેટલા નંગ?

પર] ત્રીજા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” અઢી આના.

૨૫) રૂ. ૧૧૨૧૧ એ હજાર તો રૂ. ૧)ના કેટલા નંગ ?

૨૬) રૂ. ૫૬૧ એ સેંકડો તો રૂ. ૩)ના કેટલા નંગ ?

૨૭) ૪ કરીના રૂ. ૦૧૧૧ તો ૮૧ કરન ૧ નંગનું શું ?

પ્રકરણ ૬.

૩૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કે.જેકો.

ગાદ્લી ને મણુ; મહીનો ને દિવસ.

પહેલી રીત—ગાદ્લી કે મહીનાનો દર રૂપીઆ, આના કે પાંચમાં આપ્યો હોય અને તે સાડા સાતના પાના આંકમાં આવતો હોય તો સાડા સાતનો પા ભણવાથી હલકા એકમની કિંમત રૂપીઆ, આના કે પાંચ આવશે. (આમાં સાડા સાતના પાનો આંક ખાસ ઉપયોગી છે.)

બીજી રીત—મહીનાના રૂપીઆ અને દિવસનો ગુણાકાર કરી મીઠું ચઢાવી ત્રણે ભાગવાથી જવાબ દોઢા આવશે. જો એક વધે તો એક પાણુ, અને બે વધે તો ભાગાકાર પર ત્રણ પાણુ ચઢાવવી. આ રીત ગાદ્લીમાં પણ લાગુ પડશે.

ત્રીજી રીત—મહીનાના રૂપીઆ અને દિવસના ગુણાકારથી અડધા આના અને અડધી સુરતી પાંચ જવાબ આવશે.

સવા સુરતી પાંચ=૧ પાંચ. પંદર સુરતી પાંચ=૧ આનો.

૩૦ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧) જેટલે રૂપીએ ગાદ્લી તેટલાજ આનાનું ૧૧૧૧ મણુ ૫ શેર.

૨) જેટલે રૂપીએ ગાદ્લી તેટલાજ પૈસાનું ૧૮૧૧૧ શેર.

- ૩) જેટલે રૂપીએ ગાદ્દી તેટલીજ પાછનું ૬૧ શેર.
- ૪) જેટલે રૂપીએ ગાદ્દી તેટલાજ સુરતી પૈસાનું ૧૫ શેર.
- ૫) જેટલે રૂપીએ ગાદ્દી તેટલાજ દોઢાનું ૧૨ શેર.
- ૬) જેટલે રૂપીએ ગાદ્દી તેટલીજ બદામનું ૦૧૧ શેર.

હલકા એકમ ઉપરથી ત્યારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી બમણા રૂપીઆમાં બમણા આના ઓછા.
- ૨) પૈસાથી અડધા રૂપીઆમાં અડધા આના ઓછા.
- ૩) શિલિંગથી દોઢા પૌંડ (૪) પેન્સથી અઠી ગણા શિલિંગ.
- ૫) ફાર્થિંગથી ૭૧ ગણા પેન્સ.

મનોયત્ન ૨૦.

- ૧) રૂ. ૧૫)નો મહીનો તો ૧ દિવસનું શું ?
- ૨) રૂ. ૭૧નો મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું ?
- ૩) મહીનાનો પગાર રૂ. ૧૫) છે તેને ૨૭ દિવસનું શું ?
- ૪) રૂ. ૨૧એ મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું ? ૬ દિવસનું શું ?
- ૫) રૂ. રૂ. ૪૫૧૧૧ મહીનાનો પગાર છે તો ૨૯ દિવસનું શું ?
- ૬) તા. ૨૪-૫-૧૭ થી તા. ૬-૭-૧૭ સુધીનું રૂ. ૩૭૧૧૧ ના પગારવાળાને શું આપવું ?
- ૭) રૂ. ૧૦૫) એ ગાદ્દી ઘઉં મળે તો ૧૪ મણ ૧૨ શેરનું શું ?
- ૮) ગાદ્દી જુવારના રૂ. ૯૭૧ એસે તો ૪ મણ ૨૧ શેરનું શું ?
- ૯) દરરોજના રૂ. ૨૧૧૧૧ લેખે મહીનાનું શું મળશે ?
- ૧૦) રૂ. ૬૧૧૧૧ મહીના લેખે રૂ. ૧૦) = પગારના મળ્યા ત્યારે કેટલા દિવસ નોકરી કરેલી ?
- ૧૧) રૂ. ૧૧૧૧૧નો મહીનો તો ૧૧૧ મહીનો ૪ દિવસનું શું ?

૫૪ | પહેલી ચોપડીના “રિકરેશન શિક્ષક” અઢી આના.

- ૧૨) ૩. ૬૭ા એ ગાલ્લી મઠ મળે તો ૩૫ મળુ પ શેરનું શું ?
 ૧૩) ૩ દિવસનો પગાર ૩. ૧૦૧૮ મળ્યો ત્યારે મંહીનો કેટલોનો ?
 ૧૪) ૩. ૯૮ના મંહીના લેખે ૩. ૩૫૫ મેળવવાને કેટલા દિવસ નોકરી કરવી ?
 ૧૫) ૩. ૪૫૫૫૮નું ૧૫૫ કળશી ૩ મળુ મળે તો ૯ મળુનું શું ?
 ૧૬) ૧૧ દિવસના ૩. ૨૫૫૫૫ મળ્યા તો મંહીનાનું શું ?
 ૧૭) ૭ દિવસના ૩. ૩૫૫૫ મળે તો ૭ મંહીનાનું શું ?
 ૧૮) ૩. ૨૫૫૫૫ કુંડી કનકવા મળે તો ૭ નંગનું શું ?
 ૧૯) ૩ મળુના ૩. ૧૬૫૫૫ તો ૪ શેરનું શું ?
 ૨૦) ૧૫ મળુના ૩. ૧૫૫૫૫ તો ૦૫ મળુનું શું ?
 ૨૧) ૩. ૫૫૫૫નું ૦૫૫ મળુ તો ૩. ૦)૫૫ નું કેટલું ?
 ૨૨) ૩. ૦)૫૫૫૫ના ૨૫૫ ડઝન તો નંગનું શું ?
 ૨૩) ૩. ૧૧૫ માં ૫ કુટ કીનારી મળે તો ૩. ૦)૫૫૫૫ કેટલી ?
 ૨૪) ૧૫ મળુના ૩. ૭૫૫ તો ૨ શેરનું શું ?
 ૨૫) ૩. ૩૬૫૫ ભાર તો ૦૫૫ મળુ ૨ શેરનું શું ?
 ૨૬) રીમના ૩. ૧૬૫૫૫ તો ૧૬ તાવનું શું ?
 ૨૭) ૧૨૫ આનાનું ૭૫૫ કુટ તો ૦૫૫ કુટનું શું ?
 ૨૮) ૩ શેરના ૩. ૧૫૫૫૫ તો ૨૫ મળુનું શું ?
 ૨૯) ૨ દિવસનો ૩. ૧૫૫ તો ૩. ૩૭૫૫ માં કેટલા દિવસ ?
 ૩૦) ૩. ૫૬૫માં ૨૨૫૫ ગજ મળે તો ૩. ૧૫૫૫માં કેટલું મળે ?
 ૩૧) ૩. ૯૩)એ ગાલ્લી ધઉં મળે તો ૦૫ મળુ ૭૫ શેરનું શું ?
 ૩૨) ૩. ૫૨૫એ ગાલ્લી જુવાર મળે તો ૦૫ મળુ ૮૫૫૫ શેરનું શું ?
 ૩૩) ૦૫ મળુ ૮૫૫૫ શેરનો ૩. ૧)૫૫૫ તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૩૪) ૧૨ શેર જુવારના ૩. ૦૫૫૫ તો ગાલ્લીનું શું ?

બીજી ચેપડીના “ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” ત્રણ આના. [૫૫]

- ૭૫) ૭૨૥ રૂપીએ ગાલ્લી તો ૧૫ શેરનું શું ?
 ૭૬) ૧૫ શેર ધઉંના રૂ. ૧૮૦ તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૭૭) ૬૧ શેર મરચાંનો રૂ. ૧) તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૭૮) ૭૫ રૂપીએ ગાલ્લી આદુ મળે તો ૬૧ શેરનું શું ?
 ૭૯) ૪૭૦૦ ગાલ્લી તો રૂ. ૨૦૦૦૦૦નું કેટલું ?
 ૮૦) રૂ. ૪૮) એ ગાલ્લી તો રૂ. ૦૧ નું કેટલું ?
 ૮૧) રૂ. ૧૫૨૦ એ ગાલ્લી તો રૂ. ૧૦૦૦૦૦નું કેટલું ?
 ૮૨) રૂ. ૬૨૦ એ ગાલ્લી તો ૧૦૦૦૦૦નું કેટલું ?
 ૮૩) ૧૦૦ મળુ ૫ શેરના રૂ. ૬૦૦ તો ગાલ્લીનું શું ?

૧૨૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

ગાલ્લી ને દસશેરો; માણી ને ૪ શેરી; ભાર ને ૮ શેર.

× હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

(૧) આનાથી ૭૦ ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી બમણા રૂપીઆમાં
 બમણા આના ઓઝા. (૩) પાંચથી દસ ગણા આના (૪) શિલિંગથી
 ૬ ગણા પૌંડ. (૫) પેન્સથી અડધા પૌંડ.

મનોચિત્ર ૨૧.

- ૧) રૂ. ૬૭૦ એ ગાલ્લી તો ૦૧ મળુનું શું ?
 ૨) ૧૦ શેરના રૂ. ૧૦૦૦ તો ગાલ્લીનો ભાવ શો ?

ટીપ:—૧૨૦ ગુણોત્તરમાં ૩૦ ના ગુણોત્તરથી ૦૧ ગણી કિંમત.

૧૨૦ ના ગુણોત્તરમાં ૪૦ ના ગુણોત્તરથી ૩ ગણી કિંમત.

× ૬૬૦ ગુણોત્તરમાં ૬૬ ગુણોત્તરથી ઓગણી કિંમત.

૬૬૦ ગુણોત્તરમાં ૬૬ ગુણોત્તરથી ત્રણ ગણી કિંમત.

૫૬] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાઠા સાત આના.

- ૩) રૂ. ૦)જા નું ૫ શેર તો રૂ. ૨૮)નું કેટલું ?
 ૪) રૂ. ૩૬૦) એ ભાર તો ૮ શેરનું શું ?
 ૫) ૮ શેરના રૂ. ૧૧૧૧ તો ભારનું શું ?
 ૬) રૂ. ૬૬)ના ૧૨૦૦ નાળિયેર તો ૧૦ નાળિયેરનું શું ?
 ૭) રૂ. ૬૦૦)નું વ્યાજ રૂ. ૧૫) તો રૂ. ૫)નું વ્યાજ કેટલું ?
 ૮) રૂ. પાનું ૧૧ મણુ તો ૧૧ શેરનું શું ?
 ૯) એક શેરના ૫ આના તો મણુનું શું આપવું ?
 ૧૦) રૂ. ૩૭૧ માં ૬ વીંધા ખેડાય તો ૧ વસાનું શું આપવું ?
 ૧૧) ગાલ્લીના રૂ. ૭૫) તો ૦૧ મણુનું શું ?
 ૧૨) રૂ. ૭૧ વ્યાજ મેળવવાને રૂ. ૨૫૦) રોકવા તો રૂ. ૦૧ વ્યાજ મેળવવાને કેટલા રોકવા ?
 ૧૩) એક પૈસાનું ૦૧ શેર તો ૧૨ શેરનું શું ?
 ૧૪) માણીના રૂ. ૩૦) તો ૪ શેરનું શું આપવું ?
 ૧૫) ૭૧ શેરના રૂ. ૧૧૧૧ તો અધીળનું શું ?
 ૧૬) નવટાંકના રૂ. ૦)જા તો ૧૫ શેરનું શું ?
 ૧૭) રૂ. ૩૬૧ એ ૧૦ ડઝન તો ૮ નંગનું શું ?
 ૧૮) ૧૧ મણુ ૪ શેરના રૂ. ૩૧૧ તો ૩ ભારનું શું ?
 ૧૯) રૂ. ૩૦) નો મોટો હારો તો ૭ શેરનું શું ?
 ૨૦) બેડીઆના રૂ. ૧૩૫) તો રૂ. ૧)નું કેટલું ?
 ૨૧) રૂ. ૦)જાનું ૦૧ શેર તો ૦૧૧ મણુનું શું ?
 ૨૨) ૫ શેરના રૂ. ૦)જા તો રૂ. ૧૫)માં કેટલું આવે ?
 ૨૩) પૈસાનું ૦૧ શેર તો રૂ. ૧૧૧૧નું કેટલું ?

શુભ રાતના ઇતિહાસની વાર્તા રૂપી રસિક પ્રેમનાતરમાળા છ આના.

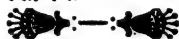
મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આના. [૫૭]

૩૬૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

વર્ષ અને દિવસ.

*હલકા એકમથી ભારે એકમની કિંમત.—

- ૧) આનાથી ૨૨૥ ગણા રૂપીઆ.
- ૨) પૈસાથી ૭ ગણા રૂપીઆમાં ૭ ગણા આના ઓછા.
- ૩) પાઇથી બમણા રૂપીઆમાં બમણા આના ઓછા.
- ૪) શિલિંગથી ૧૮ ગણા પૌંડ (૫) પેન્સથી દોઢ ગણા પૌંડ.
- ૬) ફાર્થિંગથી ૭૦ ગણા શિલિંગ.

મનોચિત્ર ૨૨.

- ૧) રૂ. ૧૮૦ નું વર્ષ તો ૧ દિવસનું શું ?
- ૨) વર્ષના રૂ. ૧૩૫) તો એક દિવસનું શું આપવું ?
- ૩) રૂ. ૪૫) નું વર્ષ તો ૫ દિવસનું શું ?
- ૪) રોજના ૭ આના તો વર્ષનો પગાર કેટલો ?
- ૫) રૂ. ૪૫) નું વર્ષ તો રૂ. ૧) = માટે કેટલો વખત નોકરી કરવી ?
- ૬) પેન પૈસાની એક મળે છે, રોજ ૧૥ પેન જોઇએ તો વર્ષમાં પેનનો ખર્ચ કેટલો થશે ?

ટીપ:—૩૬૦ ગુણોત્તરમાં ૩૦ ના ગુણોત્તરથી ૧૨ મા ભાગની કિંમત

૩૬૦ ગુણોત્તરમાં ૪૦ ના „ ૯ મા ભાગની „

૩૬૦ ગુણોત્તરમાં ૧૨૦ ના „ ૩ જા ભાગની „

*કુદૈઠ ગુણોત્તર કુદૈઠ ગુણોત્તરથી ૧૨ ગણી કિંમત.

„ „ રૂઠ „ ૯ ગણી કિંમત.

„ „ રૂઠ „ ૩ ગણી કિંમત.

૫૯] ગુજરાતની સાઠ બુઝાળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના.

- ૭) રોજ રૂ. ૦) આનું દૂધ લઇએ તો વર્ષમાં કેટલા રૂપિયાનું જોઇએ ?
- ૮) એક માણસ વરસમાં રૂ. ૬૩૦) કમાયો તેમાંથી તેણે રૂ. ૧૨૦) બચાવ્યા ત્યારે દરરોજ શું ખર્ચ્યું હશે ?
- ૯) ધઉં ખાવાથી રૂ. ૧૧૧ નો વાર્ષિક ખર્ચ વધે છે, ત્યારે દરરોજ કેટલો વધારે ખર્ચ થતો હશે ?
- ૧૦) ૩ દિવસમાં બે આના બચાવું તો ત્રણ વર્ષમાં શું બચશે ?
- ૧૧) ૩ માણસનો ૧ વર્ષનો ખર્ચ રૂ. ૬૭૫) થાય છે, ત્યારે ૧ માણસનો એક દિવસનો ખર્ચ કેટલો પડ્યો ?
- ૧૨) રૂ. ૩૩૬) એક વરસ ચાલે તો રૂ. ૧૦૧૧ કેટલો વખત ચાલશે ?
- ૧૩) ૭ આના રોજ કમાઈ પાંચ આના ખર્ચ કરે તે વરસે શું બચાવશે ?
- ૧૪) રોજના રૂ. ૧૧૧૧ કમાઈ છું, જો વરસે રૂ. ૬૦) બચાવવા હોય તો દરરોજ કેટલો ખર્ચ કરવો ? અને શું બચાવવું ?
- ૧૫) ૧૨ માસમાં ૨૧ મણુ ધઉં વપરાય છે તો ૬ દિવસમાં કેટલા વપરાશે ?
- ૧૬) રૂ. ૬૭૧માં ૬૧૧૧ મણુ સાકર મળે તો ૦૧૧૧ શેરનું શું આપવું પડે ?
- ૧૭) રૂ. ૧૦૮૦)નું બ્યાજ રૂ. ૪૫) તો રૂ. ૬૦)નું બ્યાજ કેટલું થાય ?
- ૧૮) રૂ. ૧૦૦૦)નું ૫ વરસનું બ્યાજ રૂ. ૪૫) થયું તો એ લેખે એક વરસનું ૬ આના બ્યાજ કેટલા રૂપિયાનું થાય ?

પ્રકરણ ૭ મું.

મનોચાન ૨૩. પરચુરણ લેખાં.

- ૧) રૂ. ૧૧ નું ૧૨. શેર તો માણીનું શું ?
- ૨) ૦૧ મણુના રૂ. ૧૧૧૧ તો માણીનું શું ?

- ૩) ૦૥૥ ડઝનના રૂ. ૧) = તો ૦૥૥ ગ્રોસનું શું ?
- ૪) રૂ. ૧૥૥૥ના ડઝન રૂમાલ તો ૦૥ ગ્રોસનું શું ?
- ૫) રૂ. ૬૥ના ૬ કંપાસ બોક્સ મળે તો ૦૥ ગ્રોસનું શું ?
- ૬) ૦૥નું રતી સોનું તો તોલાનું શું ?
- ૭) ૧૨ શેર ચોખ્ખાનો રૂ. ૧) તો ૧૥૥ ખાંડીનું શું ?
- ૮) રતીના રૂ. ૦૥ના તો ગદિઆણાનું શું ?
- ૯) રૂ. ૬૥૥ના ૩ ગ્રોસ તો ૦૥૥ ડઝન ૨ નંગનું શું ?
- ૧૦) ૫ શેર કપાસના રૂ. ૧૥૥ તો ૧૨ મણનું શું ?
- ૧૧) ૧૥ વાલનો રૂ. ૧) તો ૨૥૥ ગદિઆણાનું શું આપનું ?
- ૧૨) રૂ. ૩૪) એ મણ ઘી મળે તો રૂ. ૪૥નું કેટલું આવે ?
- ૧૩) રૂ. ૩૭૥ એ માણી તો ૦૥૥ મણ ૨ શેરનું શું ?
- ૧૪) ૦૥ મણ ૬ શેરના રૂ. ૦૥૥ તો ૦૥ લારનું શું ?
- ૧૫) ૧૥૥ કળશીના રૂ. ૩૭૥ તો રૂ. ૪૥૥નું કેટલું ?
- ૧૬) રૂ. ૭૥૥૥ કાથળો તો માણીનું શું ?
- ૧૭) રૂ. ૩૭૥૥ ગાદલી તો ૦૥૥ કળશી ૩ મણનું શું ?
- ૧૮) રૂ. ૨૫૥૥ એ તોલો તો ૨ રતીનું શું ?
- ૧૯) રૂ. ૨૮૥૥ તોલો તો ૩ વાલનું શું ?
- ૨૦) ૧૫ શેરના રૂ. ૩૭૥૥ તો ૧૥ શેરનું શું ?
- ૨૧) રૂ. ૦૥નું ૪ શેર તો ૨૥ મણ ૬ શેરનું શું ?
- ૨૨) રૂ. ૦૥૥ની ૬ શેર પાપડી તો રૂ. ૦૥ ની કેટલી ?
- ૨૩) ૫ કાગળના રૂ. ૦૥૥ ૦૥૥ તો ૫ ધાનું શું ?
- ૨૪) રૂ. ૧૩) = ગજ તો ૫ તલનું શું ?
- ૨૫) રૂ. ૭૥૥નું ૧૫ શેર તો રૂ. ૦૥૥નું શું ?

૬૦] પહેલા ધોરણના “મુખગણિત શિક્ષક” પાઠ્ય બે આના.

- ૨૬) ૨૧ મણુ ૬ શેરના ૩. ૭૧૧ તો ૮ શેરનું શું ?
- ૨૭) ૩. ૦૧૦૧૧૧૧ ૫ નંગ તો ૨ ડઝનનું શું ?
- ૨૮) ૨૪ ચોપડીના ૩. ૧૩,= તો ૩. ૧,=ના માં કટલી ચોપડી આવે ?
- ૨૯) ૧ મણુ ૮ શેરના ૩. ૧૬૧૧ તો ૧૧૧ શેરનું શું ?
- ૩૦) ૧૧૧ તોલાના ૩. ૩૧૧૧ તો ૧૧૧ વાલનું શું ?
- ૩૧) ૩. ૧૩૫,=ના ૧૧૧ ખાંડી ચોખા તો ૧૧૧ મણુનું શું ?
- ૩૨) ૨૧૧ ડઝનના ૩. ૧૬૧૧૧= તો ૧ નંગનું શું ?
- ૩૩) ૩. ૫૩૧ મહીનો તો ૭ દિવસનું શું ?
- ૩૪) ૩. ૨૧૧ એ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?
- ૩૫) ૩. ૫) એ ધા કાગળ મળે તો ૧૧ તાવનું શું ?
- ૩૬) ૩. ૧૦૧૧૧ ૨ પાઇએ ખાંડી તો ૮ મણુનું શું ?
- ૩૭) ૩. ૧૨૧૧ એ મહીનો તો ૮ દિવસનું શું ?
- ૩૮) ૩. ૮૦) એ ગાલ્લી તો ૭ મણુનું શું ?
- ૩૯) ૩. ૪૧૧ કુંડી તો ૭ નંગનું શું ?
- ૪૦) ૩. ૧૮૧૧૧ ૨ પાઇનું ૭ મણુ તો ગાલ્લીનું શું ?
- ૪૧) ૩. ૪૧૧ ૧ પાઇના ૧૧ નંગ તો ૧ ડઝનનું શું ?
- ૪૨) ૪૧૧નું ૮ મણુ તો ૨૧૧ મણુનું શું ?
- ૪૩) ૧૧ નંગના ૩. ૨૧૧ ૨ પાઇ તો કુંડીનું શું ?
- ૪૪) ૩. ૦૧૧૧ ૨ પાઇની ૭ કેરી તો ૧૧૧ ડઝનનું શું ?
- ૪૫) ૩. ૮૧૧ ૧ પાઇનું ૭ મણુ તો ૦૧૧ લારનું શું ?
- ૪૬) ૫ તસુના ૩. ૧)૧૧૧૧ તો ગજનું શું ?
- ૪૭) ૩. ૩૨૧૧ એ મહીનો તો ૮ દિવસનું શું ?
- ૪૮) ૩. ૧૧૪૧૧ ગાલ્લી તો ૬ મણુનું શું ?

- ૪૯) ૪ શેરના રૂ. ૦૧૧૧ ૧ પાઈ તો ૧ મણુ ૮ શેરનું શું ?
 ૫૦) રૂ. ૧૧૭) એ ભાર તો ૩ મણુનું શું ?
 ૫૧) રૂ. ૧૩૫) એ ગાલ્લી તો ૧૧ મણુનું શું ?
 ૫૨) રૂ. ૪૦) એ મહીનો તો ૧૧ મહીનો ૨૧ દિવસનું શું ?
 ૫૩) રૂ. ૪૦) એ મહીનો તો ૯ દિવસનું શું ?
 ૫૪) રૂ. ૬) એ શેર તો ૧૧ પાશેરનું શું ?
 ૫૫) ૭ નંગના રૂ. ૦) ત્રાંના તો ૧૧૧ ડહન ૨ નંગનું શું ?
 ૫૬) રૂ. ૩૭૧ એ માણુ તો રૂ. ૨૧૧નું કેટલું ?
 ૫૭) રૂ. ૬૭૧ મહીનો તો ૮ દિવસનું શું ?
 ૫૮) ૩૨ શેર પાપડીનો રૂ. ૧૧ તો રૂ. ૧૫) ની કેટલી ?
 ૫૯) રૂ. ૩૭૧ એ સેકડો તો ૬૦ નંગનું શું ?
 ૬૦) રૂ. ૭૮૧૧ એ ભાર તો ૧૪ મણુનું શું ?
 ૬૧) રૂ. ૨) એ ડહન તો ૭ નંગનું શું ?
 ૬૨) રૂ. ૫૩) ને ખાંડી તો ૧૧ મણુનું શું ?
 ૬૩) વારના રૂ. ૪૧૧ તો ૪ ગજ ૪ તસુનું શું ?
 ૬૪) રૂ. ૩૭૧ ની કોડી તો રૂ. ૭૧૧૧ કેટલા નંગ ?
 ૬૫) એક મણુના રૂ. ૧૧૧૧૧ તો રૂ. ૪૫૧૧૧૧૧ કેટલું ?
 ૬૬) ૧૧૧ મણુ ૫ શેરના રૂ. ૨૧૧૧૧૧૧ તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૬૭) રૂ. ૭૪૧ એ ગાલ્લી તો ૧૧ મણુનું શું ?
 ૬૮) રૂ. ૩૭૧ ને ગજ તો ૫ તસુનું શું ?
 ૬૯) ધડી રૂના રૂ. ૨૪) તો ૩ શેરનું શું ?
 ૭૦) રૂ. ૭૬૧૧૧ ગાલ્લી તો ૪ મણુનું શું ?
 ૭૧) ૧૧ ખાંડીના રૂ. ૨૨૧૧૧૧ તો ૩ મણુનું શું ?

- ૭૨) ૩. ૩૪)એ મણુ ઘી મળે તો ૧૧ શેરનું શું ?
 ૭૩) ૩. ૮૦)એ બેડીઉં તો ૩૨ શેરનું શું ?
 ૭૪) ૩. ૩૭૧ એ ગાલ્લી તો ૧૧૧ મણુ ૫ શેરનું શું ?
 ૭૫) ૩. ૨૫) એ ખાંડી તો ૧૧૧ મણુ ૨૧૧ શેરનું શું ?
 ૭૬) ૩. ૫૨૧ એ ગાલ્લી તો ૧૧૧૧ મણુ ૫ શેરનું શું ?
 ૭૭) ૩. ૧૦૫)એ ખાંડી તો ૧૧૧૧ મણુ ૫ શેરનું શું ?
 ૭૮) ૩. ૧૪૦)એ ખાંડી તો ૧૧૧ મણુ ૫ શેરનું શું ?
 ૭૯) ૩. ૪૧)એ ગજ તો ૫ તસુનું શું ?
 ૮૦) ૩. ૨૦૫૧ માં ૧૩૭ દિવસ તો વરસનું શું ?
 ૮૧) ૩. ૧)એ શેર તો ૩ રૂપિયાભારનું શું ?
 ૮૨) ૩. ૨૧૬)એ ભાર તો ૧૧૧ મણુનું શું ?
 ૮૩) ૩. ૨૧૧૧નું ૧૧૧૧ મણુ ૫ શેર તો ૩૧૧ મણુનું શું ?
 ૮૪) ૩. ૨૬૧)એ તોલો તો ૩૧૧૧ તોલો ૨ વાલનું શું ?
 ૮૫) ૩. ૪૭૧)એ ગાલ્લી તો ૨૧૧ મણુનું શું ?
 ૮૬ વરસના ૩. ૧૧૨૧ તો ૩. ૧૧૧૧માં કેટલા દિવસ ?
 ૮૭) ૩. ૭૫) એ ગાલ્લી તો ૨૧૧ મણુ ૫ શેરનું શું ?
 ૮૮) ૩. ૩૭૧નું ૧૧૧ તોલો તો ૩. ૩૧૧૧૧ નું કેટલું ?
 ૮૯) ૫ વાલના ૩. ૩૧૧૧૧ તો તોલાનું શું ?
 ૯૦) ૩. ૫૧૧૧૧૧ એ મણુ તો ૧૧૧ મણુનું શું ?
 ૯૧) ૩. ૪૦૧૧૧૧ ૬૪) નંગ તો ૪ નંગનું શું ?
 ૯૨) ૧૫ જમરખના ૩. ૦૧૧ તો ૩. ૪૧૧ ના કેટલાં ?
 ૯૩) ૩. ૮૫)એ કળશી તો ૧ મણુનું શું ?
 ૯૪) ૩. ૨૫૧)એ ૧ ઓસ તો ૭ નંગનું શું ?

- ૯૫) ૩ ટોપીના ૩. ૭ા તો ૬ ઝનનું શું ?
 ૯૬) ૧૩૭ દિવસના ૩. ૪૧૧) તો વરસનું શું ?
 ૯૭) ૩. ૩૮ાઞ્ઞા ગજ તો ૧ તસનું શું ?
 ૯૮) ૩. ૫૨ા માં ૬૦ દિવસ તો ૧ા દિવસનું શું ?
 ૯૯) ૩. ૫૪૦)નું વરસ તો ૩ા માસ ૨ દિવસનું શું ?
 ૧૦૦) ૩. ૧૭૫) એ ખાંડી તો ૫ા મણનું શું ?
 ૧૦૧) ૩. ૬૭ાએ ગાલ્લી તો ૩ા મણનું શું ?
 ૧૦૨) ૩. ૧૫ શેરના ૩ ૦૧- તો ૪ મણ ૫ શેરનું શું ?
 ૧૦૩) ૩. ૧૧૨) એ ભાર તો ૫ શેરનું શું ?
 ૧૦૪) ૩. ૧૨ાએ કુંડી તો ૩. ૩ા ના કેટલા નંગ ?
 ૧૦૫) ૩. ૭૫) નું ગાલ્લી તો ૩. ૧૨ા નું કેટલું ?
 ૧૦૬) ૩. ૨ા- ઝન તો ૭ નંગનું શું ?
 ૧૦૭) ૭ કેરીના ૩. ૧)ના તો ૮ા ઝન ૧ નંગનું શું ?
 ૧૦૮) ૩. ૪૩ાએ મણ તો ૧ા મણ ૨ા શેરનું શું ?
 ૧૦૯) ૩. ૭ા શેરના ૩. ૨ાઞ્ઞ તો મણનું શું ?
 ૧૧૦) ૧ા શેરના ૩. ૦ા૦ તો સવાખાંચ મણનું શું ?
 ૧૧૧) ૩. ૧)નાનું ૩ા શેર તો ૮ા મણનું શું ?
 ૧૧૨) ૩. ૦ાઞ્ઞા ૩૨ કેળાં તો ૩. ૦ાઞ્ઞા ના કેટલાં ?
 ૧૧૩) ૧ા તોલાના ૩. ૩૭ા તો ૩. ૦ાઞ્ઞનું કેટલું ?
 ૧૧૪) ૪ ઝનનો ૩. ૧ા તો ૩. ૩૬)ના કેટલા નંગ ?
 ૧૧૫) ૩. ૩૧નું ૧ા મણ ૨ા શેર તો ૩. ૦ાનું કેટલું ?
 ૧૧૬) ૩. ૦)ઞ્ઞા ૩ નંગ તો ૩. ૯) ના કેટલા નંગ ?
 ૧૧૭) ૩. ૦)ઞ્ઞાની ૪ પેનશીલ તો ૩. ૧૧ા ની કેટલી ?

૬૪] પહેલા ધારણનો “મુખગણિ ૧ શિક્ષા” પાછા બે આના.

- ૧૧૮) ૦ા વાલ સોનાના ૩. ૦ા તો તોલાનું થું ?
 ૧૧૯) ૦ા શેરનો ૩. ૦)૦ તો ૧ા રૂપીઆનું કેટલું ?
 ૧૨૦) ૩. ૧ાનું શેર ૦ા તો ૧ા મણુ ૨ા શેરનું થું ?
 ૧૨૧) ૨ શેરના ૩. ૦ા તો ૩. ૪૦ા નું કેટલું ?
 ૧૨૨) ૦ા ડઝનના ૩. ૦) તો ૧ા ઓસનું થું ?
 ૧૨૩) ૩. ૧૧ાની ૧૬ ડઝન પેનસીલ મળે તો ૪ નંગનું થું ?
 ૧૨૪) ૩. ૩૭ા નું ૧ા તોલો તો ૧ા રતીનું થું ?
 ૧૨૫) ૧ મણુ ૮ શેરનો ૩. ૧ા તો ૦ા શેરનું થું ?
 ૧૨૬) ૩. ૦)નું શેર ૦ા તો ૧ા મણુ ૨ા શેરનું થું ?
 ૧૨૭) ૪ા મણુ ૨ શેરના ૩. ૩૭ા તો ૨ શેરનું થું ?
 ૧૨૮) ૩. ૯)ની ૧ા ઓસ પેનસીલ મળે તો ૩. ૦)ની કેટલી ?
 ૧૨૯) ૪ પેનસીલના ૩. ૦) તો ૧૬૨ પેનસીલનું થું ?
 ૧૩૦) ૩. ૧૦ાનું ૭ મણુ તો ૩. ૦ા તો કેટલું ?
 ૧૩૧) ૭ શેરના ૩. ૦ા તો ૪ મણુ ૮ શેરનું થું ?
 ૧૩૨) ૩. ૪૦) મહીનો તો ૧૨ દિવસનું થું ?
 ૧૩૩) ૩. ૩)નું ૩ મણુ ૫ શેર તો ૩. ૦) તો કેટલું ?
 ૧૩૪) ૩. ૨૨ાનું ૧૩ા મણુ તો ૦ા મણુ ૨ા શેરનું થું ?
 ૧૩૫) ૧ મણુ ૫ શેરના ૩. ૧ા તો ૩. ૧૩ા નું કેટલું ?
 ૧૩૬) સેંકડાના ૩. ૧૮ા તો ૩. ૧૪)ના કેટલાં નંગ ?
 ૧૩૭) ૩. ૮૫)નું ૧ા કળશી ૨ મણુ તો ૦ા મણુ ૭ા શેરનું થું ?
 ૧૩૮) ૩. ૧ા શેરના ૩. ૦ા તો ૩ા મણુનું થું ?
 ૧૩૯) ૩. ૧ા રીમના ૩. ૨૧ા તો ૦ા ધાનું થું ?
 ૧૪૦) ૦ા ૧ પાછબે શેર તો ૨૪ રૂપીઆભારનું થું ?

સુરત જિલ્લાનો “મૂળાળ શિક્ષક” ત્રુ આના. [૬૬

- ૧૪૧) રૂ. પા એ માણી તો રૂ. રાત્રાનું કેટલું ?
- ૧૪૨) રૂ. મણના રૂ. ૧)ત્રા તો રૂ. જાત્રનું કેટલું ?
- ૧૪૩) રૂ. ૦)ત્રા ના રૂ. નંગ તો જા ડઝનનું શું ?
- ૧૪૪) રૂ. જાએ શેર તો રૂ. ૦ત્રનું કેટલું ?
- ૧૪૫) રૂ. ૧૦૦)નો મહીનો તો ૬ દિવસનું શું ?
- ૧૪૬) રૂ. ૦ાત્રાનું ૭ શેર તો રૂ. ૩પાનું કેટલું ?
- ૧૪૭) ૧ા મણના રૂ. ૨ા તો ૧૨ મણનું શું ?
- ૧૪૮) રૂ. ૦)ત્રા નું ૬ા શેર તો ૪ મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૧૪૯) ૧ાત્રનું ૧ા શેર તો ૩ા મણનું શું ?
- ૧૫૦) રૂ. ૨ાનું ગજ તો રૂ. ૩ તસુનું શું ?
- ૧૫૧) રૂ. ૫તાનું ૧૨ મણ તો રૂ. ૨ાત્રનું કેટલું ?
- ૧૫૨) રૂ. ૧૩) એ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?
- ૧૫૩) રૂ. ૪૬ાત્રનું ગાલ્લી તો રૂ. જાત્રનું કેટલું ?
- ૧૫૪) રૂ. ૩જા એ માણી તો રૂ. ૦ાાના નું કેટલું ?
- ૧૫૫) ૦ા મણ ૨ શેરના રૂ. ૧)ત્ર તો ૮૦ મણના કેટલા રૂપીઆ ?
- ૧૫૬) રૂ. ૦ત્રા ડઝન તો રૂ. ૨૨ા ના કેટલા ડઝન ?
- ૧૫૭) રૂ. ૨ા એ શેર તો ૧ા પાશેરનું શું ?
- ૧૫૮) રૂ. ૦)ત્રાની રૂ. કેરી તો ૧૪ કેરીનું શું ?
- ૧૫૯) રૂ. ૧૬) એ મણ તો શેર ૦ાત્રનું શું આપવું ?
- ૧૬૦) રૂ. ૧૯) એ મણ તો શેર ૦ાત્રનું શું ?
- ૧૬૧) રૂ. ૨ ડઝન ૫ નંગના રૂ. પાત્ર તો ડઝનનું શું ?
- ૧૬૨) ૦ા કળશીના રૂ. ૩૧ા તો રૂ. ૩૦ા નું કેટલું ?
- ૧૬૩) રૂ. ૩૧ાત્ર માણી તો રૂ. જાત્રાનું કેટલું ?
- ૧૬૪) રૂ. ૧૧૭) બાર તો રૂ. ૧ાત્રનું કેટલું ?

૬૬] સુરત શહેરનો “બૃગોળ શિક્ષક” વાણુ આના.

- ૧૬૫) રૂ. ૫૬૧ નું ૧૧૧ ખાંડી તો ૦૧૧ મણુ જા શેરનું શું ?
- ૧૬૬) રૂ. ૪૫) ગ્રોસ તો ૨૧૧ ડઝન ૪ નંગનું શું ?
- ૧૬૭) રૂ. ૭૫) હજાર તો ૧૨૫ નંગનું ?
- ૧૬૮) રૂ. ૧) માં ૩ મણુ ધઉ દળાય તો રૂ. ૦૮માં કેટલા દળાય ?
- ૧૬૯) રૂ. ૨)નું મીઠું ૨૧૧ માસ ૫ દિવસ ચાલે તો એ આનાનું કેટલો વખત ચાલે ?
- ૧૭૦) રૂ. ૧)નું ૩ ગજ તો ૦)જનું કેટલું ?
- ૧૭૧) ૨૧ ગજના રૂ. ૧) તો ૦૧૧ ગજ ૧૧૧ તસનું શું ?
- ૧૭૨) રૂ. ૨૮૧૧૧ તોલો તો ૨૮૧૧૧ તોલાનું શું ?
- ૧૭૩) ૧૨ આનાની તેરીએ રૂ. ૧૫)નું ૧૦ માસનું વ્યાજ શું ?
- ૧૭૪) રૂ. ૧૨૧૧૧ ૧૦૦ નાણિએર તો રૂ. ૯)નાં કેટલાં ?
- ૧૭૫) રૂ. જાન તોલો તો જાન વાલ ૦૧૧ રતીનું શું ?
- ૧૭૬) ગાલ્લી જીવરના રૂ. ૧૩૫) તો રૂ. ૧૧૧નાની કેટલી ?
- ૧૭૭) ૮ રૂમાલના રૂ. ૨૫૧૧ તો રૂ. ૧૫૧૧૧ના કેટલા રૂમાલ ?
- ૧૭૮) રૂ. ૭૮)ની ખાંડી તો ૧૨ મણુનું શું ?
- ૧૭૯) રૂ. ૭૨૧૧ એ ખાંડી તો ૩૧૧ મણુનું શું ?
- ૧૮૦) ૩ મણુના રૂ. ૧૨૧૧૦ તો ખાંડીનો ભાવ શો ?
- ૧૮૧) રૂ. ૩૫)માં ૩ રીમ કાગળ આવે તો રૂ. ૦૧૧ના કેટલા આવે ?
- ૧૮૨) રૂ. ૨૧૧એ મણુ વેગણુ મળે તો રૂ. ૦૧૧ના કેટલાં આવે ?
- ૧૮૩) રૂ. ૧) નું ૦૧૧ શેર ઘી મળે તો રૂ. ૦૧૧નું કેટલું આવે ?
- ૧૮૪) રૂ. ૧)ની ૧૧૧ શેર બરશી મળે તો ૧૧૧ પાશેરનું શું ?
- ૧૮૫) ૩ શેર સોપારીનો રૂ. ૧) તો રૂ. ૧૧૧૧૧ પાઈની કેટલી ?
- ૧૮૬) ૧૦૦ પેનનો રૂ. ૧૧૧ તો રૂ. ૦૧૧૧ ની કેટલી ?
- ૧૮૭) ૧૧૧૧ મણુ ૫ શેરના રૂ. ૧)ના તો ૩૧૧ મણુનું શું ?

બીજા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” એ આના. [૬૭]

- ૧૮૮) રૂ. ૯૩૧૧નું ૨૫૦ ગજ તો રૂ. ૦૧૧૧નું કેટલું ?
- ૧૮૯) રૂ. ૩૧૧નું ૧૫૦ ગજ તો રૂ. ૩૦૧નું કેટલું ?
- ૧૯૦) રૂ. ૧૧૧૧ના ૧૫ નંગ તો કુંડીનું શું ? સેંકડાનું શું ?
- ૧૯૧) રૂ. ૨)ની આમણી વરસ આલે તો રૂ. ૩૦)ની ૧ પાછની કેટલી વખત આલે ?
- ૧૯૨) ૪ મહીનામાં રૂ. ૧૧૧ની સોપારી ખપે તો ૫ દિવસમાં કેટલાની ખપે ?
- ૧૯૩) ૭૧ શેર ધીના રૂ. ૧૦) તો રૂ. ૦૧ નું કેટલું ?
- ૧૯૪) રૂ. ૦)નામાં ૨ પેનસીલ મળે તો રૂ. ૧૧માં કેટલી આવે ?
- ૧૯૫) રૂ. ૬૭૧ ના મહીના લેખે રૂ. ૨૦૧ કેટલા દિવસના મળશે ?
- ૧૯૬) રૂ. ૫)માટે ૩ દિવસ નોકરી કરવી તો રૂ. ૪૫)માટે કેટલા દિવસ કરવી ?
- ૧૯૭) રૂ. ૧૨૧૧નું ૨૧ મણુ તો રૂ. ૦)નું કેટલું ?
- ૧૯૮) ૨૧ મણુ કારેલાના રૂ. ૫૧૧ તો ૨૧ ખાંડીનું શું ?
- ૧૯૯) રૂ. ૧૨૧ની ૧૧૧ વાર ખનાત મળે તો રૂ. ૧૧૧ની કેટલી આવે ?
- ૨૦૦) રૂ. ૧)માં ૦૧૧ શેર ધી આવ્યું તો રૂ. ૦)નું કેટલું ધી આવશે ?
- ૨૦૧) રૂ. ૩૭૧નું માણુ તો ગાલ્લીનું શું ? રૂ. ૧૫૧૧નું કેટલું આવે ?
- ૨૦૨) આઠ આનાની તેરીખે રૂ. ૩૫)નું ૫ માસનું વ્યાજ શું ?
- ૨૦૩) ૬ ટકા લેખે રૂ. ૩૫)નું ૫ માસનું વ્યાજ શું ?
- ૨૦૪) ૬ આનાની તેરીખે રૂ. ૬૫૦)નું ૨૧ વરસનું વ્યાજ શું ?
- ૨૦૫) ૪ પાછની ૨ દીવાસળીની પેટી મળે તો રૂ. ૪)ની કેટલી આવે ?
- ૨૦૬) રૂ. ૧૫૦)નું વરસ તો ૩ માસ ૩ દિવસનું શું ?
- ૨૦૭) રૂ. ૭૫)નો મહીનો તો ૨૬ દિવસનું શું ? રૂ. ૧૫) માટે કેટલા દિવસ નોકરી કરવી ?
- ૨૦૮) રૂ. ૭૧૧૧ નો મહીનો તો ૨૪ દિવસનું શું ?
- ૨૦૯) રૂ. ૨)ના એ મણુ તો રૂ. ૩૩૧ માં કેટલા મણુ આવશે ?
- ૨૧૦) રૂ. ૧૧માં ૫ દિવસ તો રૂ. ૩૬) માં કેટલા મહીના ?
- ૨૧૧) રૂ. ૫૧૧ એ ખાંડી તો રૂ. ૬૧૧૧નું કેટલું આવે ?

૬૮] ચોથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના.

- ૨૧૨) ૩. ૪૬૧૧૧૧નો મહીનો તો ૭ દિવસનું શું ?
- ૨૧૩) ૩. ૬૧૧૧૧નો મહીનો તો ૧૭ દિવસનું શું ?
- ૨૧૪) ૬૨ પૌંડે ૪ પેન્સ પ્રમાણે ૭૧૧ પૌંડ કર ભરે તો તેની કુલ આવક કેટલી અને ચોક્ખી આવક કેટલી ?
- ૨૧૫) ૩. ૮૭૧૧૧ હજાર તો ૧૨૫ નંગનું શું ?
- ૨૧૬) ૩. ૬૨૧૧૧ હજાર તો ૮૭૫ નંગનું શું ?
- ૧૨૭) ૩. ૩૧૧૧૧ હજાર તો ૬૨૫ નંગનું શું ?
- ૨૧૮) ૩. ૮૩૧૧૧ હજાર ૦૧૧ સેંકડાનું શું ?
- ૨૧૯) ૩. ૫૭ ઉપર ૩. ૧) કર આપવો પડે તો એ લેખે ૩. ૧૯ કર કેટલી પેદાશ પર આપવો પડે ?
- ૨૨૦) એક રૂપીએ ચાર પાઈ કર આપતા મારી પાસે ૩. ૪૭ ની ચોક્ખી પેદાશ રહે તો કુલ પેદાશ કેટલી ? અને કર કેટલો ભર્યો ?
- ૨૨૧) આઠ આનાની તેરીએ ૩. ૭૫)નું ૫ માસનું વ્યાજ શું ?
- ૨૨૨) રૌજ ૩. ૦૧૧૧નું શાક જોધએ તો વરસમાં કેટલાનું શાક જોધએ ?
- ૨૨૩) ૩ ગજ દોટીનો ૩ ૧) તો ૩. ૦૧૧૧ની કેટલી આવે ?
- ૨૨૪) ૩. ૭૫)એ ખાંડી તો ૩ મણનું શું ?
- ૨૨૫) ૩. ૬૦૧૧૧ ખાંડી તો ૩ મણનું શું ?
- ૨૨૬) ૧૨ લિખારીને ૩. ૧) આપ્યા તો એ લેખે ૭ લિખારીને શું આપવું ?
- ૨૨૭) ૩. ૧૫૧૧નો પગારદાર જુલાઈ માસમાં ૭ દિવસ ગેરહાજર રહ્યો તો એ માસમાં તેને શું મળશે ?
- ૨૨૮) ૩. ૪૮) એ ખાંડી તો ૬૧૧૧ મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૨૨૯) ૩. ૧૬૧૧નો મહીનો તો ૨૧૧ દિવસનું શું આપવું ?

સમાપ્ત.

અધાપિ બહાર ન પડેલી એવી પ્રાચીન,
અર્વાચીન અનેક ઇતિહાસોના આધારે
—: તૈયાર કરેલી :—

વિદ્યાર્થી, શિક્ષકો અને વાલીઓને અત્યંત ઉપયોગી
“ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તારૂપી રસિક
પ્રશ્નોત્તરમાળા” કિં. ૦-૬-૦

મહેરબાન પશ્ચિમ હિંદ એજન્સિના ગવર્નર
જનરલ બહાદુરે હુકમ નં. J. 136-31 તા. ૨૨
જાન્યુઆરી ૧૯૩૧ થી “ગુજરાતના ઇતિહાસની રસિક
પ્રશ્નોત્તરમાળા.” પશ્ચિમ હિંદ એજન્સિ (દાકિણવાડ,
કચ્છ, પાલણપુરની) તમામ પ્રાયમરી સ્કૂલોમાં ઇનામ અને
લાયબ્રેરી માટે મંજૂર કરી છે.

મગવાનું ઠેકાણું:—

ઈશ્વરજીભાઈ મગનજીભાઈ શાહ.

શાહપોર—મુરત.

